

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

e-mail: info@uzas.uz

2014-yil

12-dekabr

№50 (4293)

ЯГОНАСАН, МУҚАДДАС ВАТАНИМ, СЕВГИ ВА САДОҚАТИМ СЕНГА БАХШИДА, ГЎЗАЛ ЎЗБЕКИСТОНИМ!

Аёл, Сен яфалдинг... Дунё ҳам орасталанди.

Шоирнинг ушбу мисралари аёл ва гўзаллик сўзлари бир-бири билан чамбарчас боғлиқ эканини англаётгандек гўё. Зеро, аёл орасталик, гўзаллик ва меҳр-муҳаббат тимсоли. “Дунёни гўзаллик қутқаради,” деган ҳикматли гапнинг аввали-боши ҳам аёлларга тегишли эмасми? Жажжигина қизалоқнинг кўлидан кўзу тушмаслиги, онахонлару момоларимизнинг қошидан ўсма, кўзидан сурма аримаслиги ҳам аёлларимизнинг орасталигидан, гўзал бўлишга интилишидан далолат.

АЁЛ ГЎЗАЛ — ҲАЁТ ГЎЗАЛ

Маданиятни, орасталикни, аввало, ҳар бир инсон ўз бобо-бувисидан, ота-онасидан ўрганади. Маданиятли бўлмоқ, дегани фақатгина инсоннинг одамлар орасида ўзини қандай тутмоғи билан ўлчанмайди, балки ҳар бир инсоннинг ички ва ташқи гўзаллиги уйғунлигига қараб ҳам белгиланади. Шарқ аёллари азал-азалдан ўзининг шарму ҳаёси, ибосию одоби ва шунга уйғун ҳолатда саранжом-саришталиги билан оилалар мустақамлигини таъминлаб келган.

— Умр кечириш жараёнида қилаётган ҳар бир хатти-ҳаракатимиз одоб-ахлоқимиз, дид-фаросатимиз, олган тарбиямиз билан чамбарчас боғлиқ, — дейди бухоролик кекса онахон, фахрий ўқитувчи Муаттар Асо-миддинова. — Агар ҳар бир инсоннинг ташқи ва ички гўзаллиги уйғун бўлса, ҳар ишда ютуқларга эришади. Демокчиманки, унга омад эшиклари доимо очик бўлади. Бизнинг ёшлигимизда “Гўзаллик салонлари” шаҳар марказларидагина санокли бўлар эди. Болалар ва уй юмушларидан ортиб шаҳар марказига бориш ҳаёлимизга ҳам келмасди. Ҳозирчи, қишлоқларимизда ҳам шаҳарникидан қолишмайдиган пардоз-андоз салонлари йил сайин кўпайиб кетди. Тўйми, бирор байрамми бўлса, келинларим, қизларим пардоз-чини уйига чақиртишади. Қолаверса, юртимизнинг ҳар бир гўшасида ташкил қилинаётган турли касб-хунарларга йўналтирилган ўқув марказларида йигит-қизларнинг

хунари ўрганаётгани ҳам турмуш маданиятимизнинг ошаётганидан далолатдир.

Дарҳақиқат, эндиликда энг чекка қишлоқларда ҳам аёлларимиз учун нафақат “Гўзаллик салонлари”, уларнинг оғирини енгил қилиш мақсадида турли сервис хизматлари, тикув цехлари, ҳатто қиз-жувонларимизнинг қомати чиройли, соғлиғи мустаҳкам бўлиши учун спорт масканлари барпо этилаётган. Юртбошимиз Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 22 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаганидек: “Аҳоли-миз, аввало, муҳтарам опа-сингилларимизнинг талабига мувофиқ, юртимизда, шу жумладан, чекка қишлоқларда “Гўзаллик салонлари”, таъмирлаш ва тикув цехлари, майший техникаларни тузатиш шохобчаларидан иборат 150 дан ортиқ хизмат

кўрсатиш комплекси барпо этилгани турмуш маданиятини оширишга катта ҳисса бўлиб қўшилди.

2013-2016 йилларда қишлоқ жойларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини жадал ривожлантириш юзасидан кўшимча чора-тадбирлар дастури доирасида минглаб савдо-майший комплекслар барпо этилди. Утган йил якунларига кўра, мамлакатимизда кўрсатилган хизматлар ҳажми 13,5 фоиз ўсди.

Муносабат

Давоми иккинчи саҳифада.

“ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ” журнали — газетамиз меҳмони

Филологиямиз кўзгуси

“Ўзбек тили ва адабиёти” — мамлакатимиздаги тилшунослик ва адабиётшунослик масалаларини кенг ёритувчи ягона илмий-академик журнал, ЎзР ФА Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти нашри. Журналга 1958 йилда академик адиб Ойбек томонидан асос солинган.

Журналда ўзбек тили ва адабиёти,

фолклор соҳасида олиб борилаётган илмий тадқиқотлар, бу фанлардаги энг сўнгги изланишлар натижалари, мумтоз меросимизнинг эълон қилинмаган намуналари, шунингдек, назарий масалалар ёритиб борилади. Истиқлол даври адабиётининг етакчи хусусиятлари, ҳозирги адабий жараённинг муҳим муаммолари теран таҳлил этилган

мақолаларга кенг ўрин берилади. Академиклар Азим Ҳожиевнинг ўзбек тилшунослигининг долзарб муаммоларига бағишланган, Абдулахад Муҳаммаджоновнинг Самарқанд, Хоразм, Фарғона, Андижон, Марғилон, Шофиркон, Избоскан, Кўқон, Қува каби қадимий шаҳар ва туманлар, мамлакатимиздаги қатор жой номлари этимологиясига оид кўҳна манбаларга асосланган тадқиқотлари, профессорлар Эрнст Бегматовнинг ономастика, хусусан, топонимика ва антропонимиканинг долзарб муаммолари, Ёрмат Тожиевнинг сўз таркиби, Абдулҳамид Нурмоновнинг структур тилшунослик, филология фанлари номзоиди Абдуваҳоб Мадвалиевнинг лексикография ва терминологияга оид мақолалари бугунги илмий-адабий ҳаётда қизгин акс садо бергани бежиз эмас. Ҳазрат Алишер Навоийнинг бой ва серқирра ижоди тадқиқи ва тарғибига бағишланган тадқиқотлар журналда доимий равишда эълон қилиб борилади. Хусусан, ҳар йили журналнинг биринчи сонини навоийшунослик оид мақолалар билан бошлаш аънаъига айланган.

Давоми тўртинчи саҳифада.

“ЭЪТИРОФ — 2014”

Маълумки, шу йил ноябр ойида пойтахтимиздаги Ёшлар ижод саройида иқтидорли ёш ижодкорларнинг истеъдодини рўёбга чиқариш, улар фаолиятини тарғиб қилиш, ёшларда юксак баъдий дидни шакллантириш, турли радио, интернет, телелойиҳаларни амалга ошириш мақсадида ташкил этилган Ёшлар маданият ва санъат маркази ҳамда унинг лойиҳалари тақдироти бўлиб ўтганди.

Ҳозирда марказ томонидан янги лойиҳалар дастури тайёрланмоқда. Жумладан, “Менинг юртим” янги телеканали ана шундай лойиҳалардан биридир. Мазкур телеканал фаолияти ёшларда теварак-атрофдаги воқеликка зийрак нигоҳ ташлашни, умид ва ишонч руҳини сўндирмасликни, яратувчанлик ва бунёдкорлик руҳида фаолият юритишни шакллантиришга қаратилган. Бундан ташқари, “Йил кўшиғи”, “Куйла, ёшлигим”, “Овоз” телелойиҳалари, “Сен истеъдодлисан”, “Болалик олами” кўрик-танлов ва фестиваллари устида иш олиб борилмоқда.

йил 26 декабр куни “Истиқлол” санъат саройида бўлиб ўтади.

Орифжон ДИЛШОД

Тадбир

2014 йилнинг якуний оммавий тадбирларидан бири бўлиши кутилаётган “Эътироф” тақдирлаш маросими ҳам Ёшлар маданият ва санъат маркази, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги ҳамда қатор ташкилотлар ҳамкорлигида ўтказилади. Утган йили “Эътироф — 2013” мукофотиغا 23 нафар турли соҳа вакиллари муносиб топилган бўлса, бу йил уларнинг сони 25 тани ташкил этади. Номзодлар маданият, санъат, спорт, телевидение, радио каби соҳаларда фаолият олиб борувчи ижодкорлар орасидан саралаб олинади. Турли вазирлик, идора, ташкилот ва ижодий жамоалар қошида тузилган кенгашлар тавсиясига кўра ҳар бир номинация бўйича бештадан номзоднинг ҳужжати экспертлар кенгашига тақдим этилади. Совериндорлар овоз бериш натижаларига кўра аниқланади.

“Эътироф — 2014” тақдирлаш маросими шу йил 26 декабр куни “Истиқлол” санъат саройида бўлиб ўтади.

ФАРҒОНАДА ЯНГИ САЊАТ САРОЙИ

Сарвар УРМОНОВ (УзА) олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 22 йиллиги муносабати билан Фарғона шаҳрида қурилган Санъат саройи тантанали суратда очилди. Президентимиз Ислам Каримов ташаббуси билан бунёд этилган мазкур муҳташам қошона миллий ва замонавий меъморлик аъналарини ўзида мужассам этган. Эшик ва устуналари нафис шарқона нақшлар билан безатилган ушбу масканда томошабинлар учун барча қулайликлар яратилган. Саҳна атрофига ўрнатилган замонавий ёритиш чироклари залга ҳашамдорлик бахш этган. Айниқса, қирқ гектар ерда барпо этилган сўлим хиёбон ва рангли чироқлар ёғдусида жилваланаётган муси-

қали фаввора қошона кўрқига кўрк қўшиб турибди.

Санъат масканининг очилиш маросимида турли вазирлик, идоралар ҳамда жамоатчилик вакиллари, санъат ва маданият намояндalари қатнашди. Тадбирда Мустақиллигимизнинг 23 йиллиги арафасида Президентимиз фармонида кўра юксак унвонлар, орден ва медаллар билан тақдирланганларга мукофотлар топширилди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири ўринбосари А.Икромов сўзга чиқди.

Тантанали маросим сўнггида санъат усталари ва ёш истеъодлар иштирокида концерт намойиш этилди.

БИР ТИМСОЛ ТАЛҚИНИ

Ҳазрат Алишер Навоийнинг “Хамса” достонлари сюжетига сирли хабарларни асар қаҳрамонларига фаришта Суруш етказди, деган йигирмага яқин тасвир ва изоҳларни ўқиймиз. “Лайли ва Мажнун”да улуғ шоир “дард қаҳрамонлари”, “ишқ ҳукмронлари”, яъни Лайли ва Мажнун ҳақидаги “фасона”ларни Суруш билан боғлаб, бу ҳар қуни ҳар ким эшитадиган пайғом(хабар) эмас, балки “ғам аҳли” йиғлай-йиғлай тинглайдиган афсона муждадир дейди:

Ким етти қулоғига хуруше,
Айтур эди бу хабар Суруше.

Навоий йигирмага яқин тасвирда деярли худди шу шаклда (баъзи байтларда Суруше—хуруше сингари ёки “е” ҳарфисиз) қофиялар ижод қилган. Сабаби шоир форсча “хуруш” сўзининг қичқирш, ҳайқирш, фарёд, фингон, шовқин, ғавго каби маънолари ранг-баранглигига ҳам ижодий ёндашган. Достонда ёзилишича, шох Искандарга ҳам Суруш бир неча бор илҳомий тилаклар, ҳукмдорлар фаолияти билан боғлиқ хабарлар келтиради.

Навоий “Садди Искандарий”ни ёзишга киришганида ҳиммати ва ижодий қувватига нисбатан иккила-ниб турганда, Сурушдан нидо келди ва бу пайғом шоирга ғайрат, ижодий рух, кўтаринки кайфият бағишлайди. Бу ажиб, интизорлик билан кутилган ижодий ҳолатни шоир “панжамға ҳасрат била боқибон”,

Навоийни ўрганиш

“панжамға ул панжани қоқибон” каби психологик параллелизмлар орқали баён қилади. Халқона услуб-далиги ҳамда ижодкорларга ҳам ҳавас, ҳам ибрат мактаби бўлар, деган фикрда ушбу тасвирни тўлиқроқ келтирамиз:

Десам зўр этай, қўймайин ҳимматим,
Десам зўр этай, етмайин қувватим.
Чу панжамға ҳасрат била боқибон,
Бу панжамға ул панжани қоқибон.
Бу андиша мендин олиб ақду хуш
Ки,ногоҳ нидо қилди фаррух Суруш.
Ки: “Эй ғарқан баҳри ажзу нибз,
Бўла олмагон дардинга чора соз!

Етишгил қўлуб пир даргоҳиға,
Таважжуҳ қилиб жоми огоҳиға.
Анинг ботинидин тила ёрлик,
Бийик ҳимматидин мадақдорлик.
Ки,қуфликм фатҳидур нопадид,
Анга бор эранлар дуоси қалид.”

Ушбу воқеабанд мисралардан аёнки, шоирга фаришта Суруш ҳожа-тинг устозинг, пиринг Жомий даргоҳидадир. Рухий қувватни унинг ботинидан, ҳимматни эса зоҳирий мададидан топасан, яъни фатҳ калитинг Жомий каби эранларнинг дуоси билан очилади, деган ҳайратли ва шоир тайёргарлик билан узоқ кутган илоҳий, ирфоний хабарни беради. Демак, фаришта Суруш образини Навоий “Занд” каби китоблардан яхши ўқиб ўзлаштиргани боис, мазкур тимсолга унинг эътибори, қизиқиши баланд бўлган.

Улуғ шоир ижодида қўлланган бу каби рамзий образлар ҳам аслида маданий-маънавий меросгина эмас, балки Навоийнинг тадқиқоти, таҳлили ҳамдир.

Буробия РАҲАБОВА,
филология фанлари номзоиди

АДАБИЙ УЧРАШУВ

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида Ўзбекистон халқ ёзувчиси Давлат мукофоти совриндори Мухаммад Алининг “Шарқ” нашриёти томонидан чоп этилган “Улуғ салтанат” эпопеяси тақдироти бўлиб ўтди. Тадбирда университетнинг журналистика, тарих ва фалсафа факультетлари профессор-ўқитувчилари, талаба-ёшлари иштирок этди.

Тақдиротни доцент Б.Хусанов кириш сўзи билан очди. Адабиётшунос А.Алимов ёзувчининг ижодий фаолияти ҳақида сўзлаб берди. Профессор Н.Раҳмонов, адабиёт-

шунос Т.Эшбек ва тарихчи ва Д.Ўроқовнинг ёзувчи ижоди, хусусан, “Улуғ салтанат” эпопеяси ҳақида ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашди.

— Ёшлар билан учрашиш, ижодий мулоқот қилиш менга доимо илҳом ва рағбат бағишлайди, — дейди адиб. — Очиғи, бугунги ёшларга ҳавасим келади. Биз бу ёруғ кунларга етиб келгунча машаққатли йўлларни босиб ўтдик. Бугунги дорилмомон замонлар барчамизга насиб этганидан фахрланишимиз, шукр қилмоғимиз лозим. Ёшларимиз ўз олдиларига улкан мақсадлар қўйиб, боболарга муносиб улуғ ниятлар йўлида астойдил изланишлари керак. Бугун улар учун катта имкониятлар яратилган.

Ахборот хизмати

АЁЛ ГЎЗАЛ — ҲАЁТ ГЎЗАЛ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Албатта, опа-сингилларимизнинг доимо гўзал бўлиб юришида шу соҳа ходимларининг ҳиссаси катта. Кейинги пайтда бошқа соҳалар қаторида сартарошлар, дизайнерлар, пардозчилар ҳам катта-катта ютуқларни қўлга киритмоқдалар.

— Менинг ушбу соҳага, сартарошликка қизи-қишимни, аввало, отам қўллаб-қувватлаган. "Инсонларга соғлиқ ва гўзаллик улашишдан ҳам савоб иш бор экани, ҳаётинг ҳам ёруғликка, гўзалликка тўлиқ бўлсин", дея отамнинг берган

костонликларгагина жаҳон миқёсига чиқиш насиб этган, десак муболага бўлмайди. Шу боис жаҳон айвонида кўплаб соҳа вакиллари билан бирга аёлларимизга гўзаллик улашётган Фарҳод Шомуродовдек ҳамюртларимиз борлигидан мамнунмиз. Чунки Дания, Туркия, Польша, Исроил, Корея, Хитой каби бир қанча мамлакатларда бўлиб келган юртимиз гўзаллик тарқатувчиларининг ишлари хорижликларда катта таас-сурот қолдирмоқда. Янаям аниқроғи, бир пайтлар бизнинг мутахассисларимиз

улардан ушбу соҳа бўйича сабоқ олган бўлса, эндиликда Фарҳод аканинг фарзанди, аёллар соч турмаги бўйича Европа чемпиони бўлган Фаррухжон Шомуродов хориж давлатларида ўқув семинарларида қатнашиб, ўз тажрибалари билан ўртоқлашмоқда.

— Фарзандларимнинг мен каби ўзгаларга қувонч улашётганидан фахрланаман, — дея суҳбатни давом эттиради Фарҳод ака. — Чунки ишдаги ютуқларимиз, оилавий тинчимиз билан сاداتимиз маълум маънода ташқи кўринишимиз чиройи ва нафасатимизга ҳам боғлиқ. Айниқса, опа-сингилларимиз уй ишларидан, фарзанд тарбиясидан озгина вақт ажратиб, биз сингари мутахассисларга мурожаат қилиш-чиқариш уларга кўмак берамиз. Бугунги кун талабларидан келиб чиқиб гўзаллик институтларини яратмоқчимиз. Хузуримизга ташриф буюрадиган ҳар бир мижозимизнинг, хоҳ оила бекаси бўлсин, хоҳ бирор жойда ишласин, қоматининг тузилишига қараб тўғри кийиниш, пардоз қилиш бўйича амалий ёрдам кўрсатмоқчимиз. Гўзаллик абадийдир, аёл гўзал бўлса — ҳаёт гўзал, у албатта ўз ортидан эзгуликни, яхшиликни эргаштиришига ишонаман.

Дарҳақиқат, инсоннинг ташқи қиёфаси гўзал бўлиши учун ҳисса қўшадиган соҳа эгалари — сартарошларнинг меҳнати савобли ва шарафлидир. Шаҳар ва қишлоқларимизнинг обод ва кўркам қиёфасига монанд ҳамюртларимизнинг ҳам ташқи кўринишлари ҳамманинг ораста ва чиройли бўлишига эришадиган гўзаллик улашувчиларнинг сафи тобора кенгайиб боради. Зеро, Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятига юз тутаятган бир пайтда "Ўзбек", "Ўзбекистонлик", "Шарқ аёли" деганда ҳорижликлар, кўз ўнгига юксак дидли, хуш чехрали инсонлар, опа-сингилларимиз қиёфасининг намоён бўлиши учун тиним билмай меҳнат қилаётганлар тўғрисида юзимиш ҳамманимиз билан биргача, турмушимиз чиройли, аёлларимиз эса ҳар доим гўзалдир. Ахир, дунёда битта аёл бўлса ҳам заргарга иш топилади, дейишди.

Яна шоир айтганидек:
Аёл сен яралдинг...
Дунё ҳам орасталадиган,
Пойининг сўроқлаб гул дасталадиган,
Меҳрингдан, сеҳрингдан қуй басталадиган,
Қоши ёйинг каби пайвасталадиган,
Сенинг борлигингга минг бора шукр...

Барно СУЛТОНОВА

оқ фотиҳаси мени эзгуликка, яхшиликка йўллади. Мана, 40 йилга яқин шу соҳада фаолият кўрсатмоқдаман, — дейди Ўзбекистон сартарошлари ва косметологлари ассоциацияси раҳбари, халқаро гўзаллик фестивалларининг доимий ҳайбат аъзоси Фарҳод Шомуродов. — Бу соҳада юртимиз гўзаллик тарқатувчиларининг ютуқлари анчагина. Мустақиллигимизнинг 22 йиллиги арафасида 22 нафар сартарош ва косметологларимиз Санкт-Петербургда халқаро миқёсда ташкил этилган "Нева қирғоқларида" деб номланган кўрик-танловда муваффақиятли иштирок этиб, 40 дан ошиб мамлакат, яъни Европа қитъаси, Болтиқбўйи мамлакатларининг энг маҳоратли сартарошлари орасида эркаклар соч турмаги бўйича биринчи, аёллар соч турмаги бўйича иккинчи ўринни эгаллаб қайтишди. Бундай танловларда юртимиз вакиллари 2005 йилдан бери қатнашади. Асосан "Тўй тананалари", "Замонавий соч турмаклари", "Тарихий соч турмаклари", "Янги соч турмаклари" номинациялари бўйича кўргазмалар намоиш этилди. Айниқса, тарихий соч турмаклари бўйича сартарошлар маҳорати кўпчиликлда катта қизиқиш уйғотди.

Яқинда шу соҳа ходимлари учун ўқув-семинарлар ташкил қилишни режалаштирдик. Бу семинарларга кекса авлоддан ҳам тақлиф қилиш ниҳти-миз бор. Чунки миллий қадриятларимизни, урф-одатларимизни уларчалик яхши биладиган авлод йўқ. Биз улардан миллий соч турмақларини, молларимизнинг қадимий соч парваришларини ўрганишмоқчимиз.

Дарҳақиқат, мазкур соҳа бўйича Марказий Осиёдан фақат Фарҳод Шомуродов, яъни ўзбе-

Илм-фан равнақи, техника тараққиёти инсоният олдида янги-янги муаммоларни қўймоқда. Юз йил аввал кўмир ва нефть каби углеводород ёнилғисидан фойдаланиб транспорт воситалари яратиш, шунингдек, электр ҳосил қилиб, уйлар ва кўчаларни ёритиш техника мўъжизаси ҳисобланган бўлса, эндиликда эҳтиёжларни беминнат қўёш нури ва шамол энергияси ҳисобига таъминлаш заруратга айланмоқда.

Уй-жойларни иситиш, ёритиш-гина эмас, ҳатто қуёш нуридан қувват олиб парвоз қиладиган самолётларнинг синовдан ўтаётгани ҳам оддий воқеага айланиб бормоқда. Аксарият давлатларда қайта тикланадиган энергия

га кўра, электр қуввати ҳосил қилиш учун ер юзиде йилига 5 миллиард тонна тошкўмир ёқилади. Бу ҳол жаҳон иқтисодиёти ва экологиясига нечоғли кескин таъсир кўрсатишини чамалаш қийин эмас. АЭСлар ет-

гияларни кенг жорий этишга катта эътибор қаратишмоқда. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки мамлакатимизда саноатнинг жадал ривожланиб бораётганини ҳисобга олсак, 2030 йилда юртимизда электр энергияга бўлган талаб ҳозиргига нисбатан қарийб икки баробар ошади. Бу аҳоли ва ижтимоий инфратузилмани электр энергияси билан таъминлашда жиддий муаммолар келтириб чиқариши мумкин. Масалан, муқобил энергиядан фойдаланиш кўламини кенгайтириш билан ечим топиш мумкин. Сабаби, юртимизда қуёш нуридан энергия олиш технологияларини қўллаш жуда қулай. Мамлакат-

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ ИСТИҚБОЛЛАРИ

манбаларидан фойдаланиш, электр ва иссиқлик энергияси ускуналари ҳосил қилиш самарадорлигини оширишга катта аҳамият берилмоқда. Бунинг натижасида айрим ривожланган мамлакатларда умумий электр энергияси истеъмолининг 20 фоизи муқобил манбалардан олинмоқда. Жумладан, Буюк Британияда электромобиллар сони 150 мингдан ошиб кетган бўлса, Исроилда аҳолининг иссиқ сувга бўлган эҳтиёжи қарийб юз фоиз қуёш энергияси ҳисобига таъминланмоқда.

Муқобил энергиянинг яна бир яхши жиҳати унинг экологик мусаффолигидир. Масалан, Германия табиатни муҳофаза қилиш Федерал вазирлиги маълумоти-

казадиган зарар миқдорини ҳисоблашнинг деярли имкони йўқ. Унинг инсониятга қандай зарар етказиши ҳусусида гап кетганда Японияда содир бўлган аварияни эслатиб ўтишнинг ўзи kifoya. Шамол ва қуёшдан худди шу миқдордаги электр энергияни олишда экологик зарар деярли сезилмайди. Масалан, анъанавий ёнилғи турлари ўрнига муқобиллари танланса, бир йилда тахминан юз миллион тоннага яқин олтингугурт, ис газ, кул ва карбонатнинг ҳавога тарқалиши олди олинади.

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда ҳам муқобил энергия манбаларини ўлаштиришга алоҳида эътибор қаратилиб, бу борада тежамкор замонавий техноло-

миянинг қуёш энергияси салоҳияти бир йилда 50 миллиард 973 миллион тонна нефть эквивалентига тенг. Мазкур имкониятнинг атиги бир фоизидан фойдалансак, республикамиз эҳтиёжини қоплайдиган миқдорда электр энергиясидан қарийб 120 марта кўп энергия олиш мумкин экан. Бу жуда катта энергия захираси демакдир.

Ўзбекистон фотоэлектрик модуллар ва қуёш энергетикасида қўлландиган турли ускуналарни ишлаб чиқариш учун бой хомашё захира-сига ҳам эга. Бу мамлакатимизда қуёш батареяларининг эҳтиёт қисмларини кенг миқёсда ишлаб чиқаришда қўл келади. Ўтган йили юртимизда Жанубий Кореянинг "Неоплант" компа-

Халқимизнинг узоқ асрлар мобайнида сайқал топиб, ҳар жиҳатдан бойиб, мумтоз мазмун ва шакл касб этган оғзаки ижод дурдоналари ўзида теран бадиий тафаккур ва бекиёс ҳаёлот дунёсини санъат даражасида ифодалагани билан миллий маданиятимиз, адабиётимиз тарихида муносиб ўринни эгаллайди. Чунончи, "Алпомиш", "Гўрўғли" сингари обидалар жаҳон дostonчилигининг нодир намуналари, бетакрор, қадр-қиммати бебаҳо асарлар сифатида нафақат халқ оғзаки ижоди, шунингдек, миллий маънавиятимизнинг қадимдан бой ва юксак даражада бўлганини тасдиқлайди.

Дарҳақиқат, Пўлкан шоир ва унинг ижодий сулоласи ўзбек халқ оғзаки ижодининг энг халқчил анъаналарини давом эттириб, ўзларининг дostonлари, шеърлари билан адабиётимиз хазинасининг янада бойишига муносиб ҳиссаларини қўйишди.

Жонмурод ўғли Пўлкан (1874—1941) халқимизга хос фазилату маънавий қудратни ўзида мужассам этган ёрқин сиймолардандир. Шоир Хатирчи туманининг Октов тизмалари орасидаги Қатагон қишло-

маҳорати билан қуйлаб шуҳрат топган ижодкорлардир. Бу уларнинг истеъдоди салоҳияти юксаклигидан далolat беради.

Сўз ва сознинг қудратини чин юракдан ҳис қилиб, дostonлар-

Қадриятларимиз

ни маҳорат билан қуйлаб, эл-юртда катта бахши сифатида ном қозонган бўлса-да, Пўлкан шоир ўзи яшаган оғир замонларнинг ижтимоий адолатсизлиги-ю, зулмидан кўп жабр кўрган.

шичилик мактаблари таъсири бўлган, албатта. Пўлкан шоир ижодий талқинида эса асар янада нурли, ёрқин тарзда намоён бўлган. Шу боисдан ҳам, "Гўрўғли" туркум дostonларининг дунё халқлари эпопеяси қаторидан ўрин эгаллашида Пўлкан шоирнинг хизматлари чиндан-да бекиёс. Ўзбек гўрўғлихонлигининг сардори сифатида "Гўрўғли" туркум дostonларини ардоқлаган сўз санъаткорининг бундай юқори чўққи-га эришишининг сир-асорларини ахлит ўрганиш, илмий-адабий таҳлилини амалга ошириш фольклоршунос, адабиётшуносларимиз олдида турган муҳим вазифадир.

Пўлкан шоир серкирра фазилатли дostonчи. У "Гўрўғли" туркумидан ташқари "Алпомиш", "Едгор", "Қиронхон", "Юсуф билан Аҳмад", "Шайбонихон", "Алибек билан Болибек" каби ўнлаб анъанавий дostonларни ёд билган, ижро этган. Ундан атиги йигирмадан зиёд анъанавий ва замонавий дostonлар, ўндан ортиқ термалар ёзиб олинган, холос. Бу эса, Пўлкан шоир ижодиётининг ярмини ҳам ташкил этмайди. Шунга қарамай, ёзиб олинган адабий меросининг ўзи ҳам бахшининг ижод хазинаси баракали, сўз санъаткорлиги бекиёслигини тасдиқлайди. Зеро, унинг асарларида халқ ҳаёти, тарихи, теран тафаккури, юксак орзу-умидлари гоётда тиник, самимий ва таъсирчан ифодасини топган. Ўзбек халқ эпосини юқори чўққи — жаҳон халқлари дostonчилигининг энг нодир намуналарини даражасига кўтарган Эргаш Жуманбулбул ўғли, Фозил Йўлдош ўғли, Ислом Назар ўғли сингари улўф дostonчи-шоирларимиз қаторида Пўлкан шоирнинг ижоди ҳам халқимиз маънавий дунёсини бойитишга хизмат қилверди.

Раҳим ҚОДИРОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси

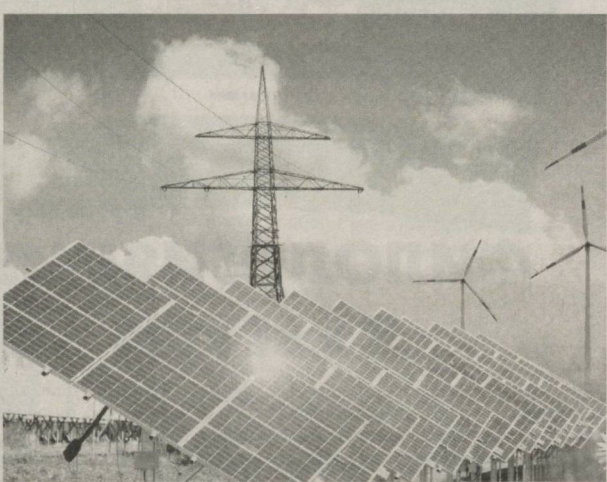
ЯКУНИЙ БОСҚИЧ

Ўзбекистон давлат консерваториясида "Созлар навоси" ёш мусиқа ижрочилари танловининг якуний босқичи бўлиб ўтди. Мамлакатимиз вилоятлари ҳамда Қорақалпоғистон Республикасидаги икки мингдан зиёд ёш истеъдод эгалари учун маҳорат майдонида айланган ушбу ижодий беллашув ёрқин, ранг-баранг чиқишларга бой бўлди. Лицей ва коллеж ўқувчилари қолғу ижрочилигининг беш йўналишида ўз маҳоратини намоиш этди. Улар орасида Тоштемир Шукруллаев, Жавоҳир Туронов, Абдуманнон Абдурахимов, Венера Бердиева сингари ёш созанда-и ижроси ҳакамлар ҳайъатининг юқори баҳосига сазовор бўлди.

Маданий ҳаёт

Ўзбек Миллий академик драма театрида "Маданият ва спорт: ташаббус ва таҳлил" мавзuida матбуот анжумани бўлиб ўтди. Маданият ва спорт ишлари вазирлиги ташаббуси билан ўтказилган тадбир ўзига хос йил сарҳисоби ҳам айланди. Йилгиланлар вазирлик тизимидаги ижодий бирлашма ва ташкилотлар фаолиятига доир янгиликлар, жумладан, шу йилнинг декабр ойида бўлиб ўтиши режалаштирилган "Дебют-2014" кўриги, "Онам айтган аллалар" фестивали, "Этироф-2014" мукофоти совриндорларини тақдирлаш маросими каби йирик тадбирлар ҳақида батафсил маълумот олишди.

Хумора ЙЎЛДОШЕВА

муддат ичида кўрсатиладиган сервис хизматлари ҳам бепул. Аҳамиятлиси, юртимизда ишлаб чиқарилаётган қуёш панеллари Европа мамлакатларига нисбатан икки-уч баробар арзонроқ. Келгусида қуёш батареялари учун зарур кремний ва юқори қувватли

иссиқ сувга бўлган талабимиз қондирилишини хоҳласак 3кВт электр энергияси ишлаб чиқариш учун мўлжалланган батареяларни ўрнатилиши лозим. Унинг нархи қимматроқ, яъни ўн-ўн икки миллион сўм атрофида. Шу тарика бизнинг эҳтиёжimizга қараб батареяларнинг ҳам нархи ошиб бораверди.

Қисқаси, бугун жаҳоннинг ҳар бир давлатида муқобил энергия манбаларини ўрганиш, шамол, сув ва қуёшдан электр энергияси олиш борасидаги илаланишлар давом этмоқда. Энг муҳими, одамлар электр қуввати ишлаб чиқариш учун тонна-тонна кўмир қазиб олиш, катта-катта сув тўғонлари қуриш шарт эмаслигини англаб етмоқда. Экологик тоза, сифатли ва арзон муқобил энергиянинг афзаллигини тушу-нувчилар қўлаймоқда. Зеро, бобо қуёшининг беминнат саховатидан баҳраманд бўла билмоқликда ҳикмат кўп.

Азим РЎЗИЕВ,
журналист

Она сайёра — қўриқхона

қариш, кейинчалик фойдаланиш учун уни тўплаш билан бирга би-ноларни ёритиш, иситиш, ҳавони совутиш, шамоллатиш мақсадида фойдаланиш мумкин.

Аммо муқобил энергиянинг афзаллигини, қуёш батареяларининг қўлайлигини яхши тушуниб етмаган кишилар ҳам йўқ эмас. Бу беминнат кўмакчиларнинг ўн йиллаб хизмат қилишини ҳисобга олсак, қуёш энергиясидан фойдаланиш анча арзон эканига амин бўламиз. Жумладан, юртимизда ишлаб чиқарилаётган қуёш бата-реяларининг ишлаш муддати 20 йилгача қафолатланган. Мазкур

аккумуляторлар ўзимизда ҳам ишлаб чиқарилишини ҳисобга олсак, қуёш батареялари янада арзонлашади.

— Ҳозир 1кВт қувват ишлаб чиқарадиган қуёш батареяси икки миллион бир юз минг сўм баҳода сотилимда, — дейди ST telecom energy хусусий корхонаси раҳбари Шўхрат Йўлдошев. — Бундай фотоэлектрик батареялар мустақил равишда беш соат давомида бир йўла 3-4 та чирок, телевизор, компьютердан фойдаланиш имко-нини беради. Агар хонадонимиздаги музлатгичнинг, совутгич-нинг, иситгичнинг ишлашини ва

Хусниддин ШАРИПОВ, Ўзбекистон халқ шоири

ЯХШИ НИЯТЛАР БИЛАН

ОВОЗИМ

Жаранглаб турса бас қўларда созим,
Зарурмас менга бойлик ё лавозим.
Соғинганлар аро янграб кетувчи
Баёзим бор, баёзим бор, баёзим.

Чароғон тўрт тараф, қошона обод,
Асл фарзандларин сайлар элим шод.
Бу он ҳатто самовотга етувчи
Овозим бор, овозим бор, овозим.

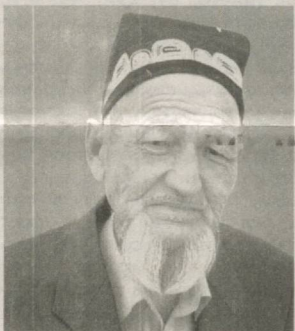
Қилиб бедор диёр, қишлоғу шаҳрин:
Муборак янги йил очмоқда бағрин.
Келинлар, бахт тилаб табрик этувчи
Маросим бор, маросим бор, маросим.

Биров сезмас муаллиф чекса заҳмат,
Йилим васфини ўқиб-ўққанга раҳмат.
Десам: —
Дардинини олғай шеър битувчи, —
Асосим бор, асосим бор, асосим.

КЎШНИ ҚИЗ

Икки дарё бир қаламдир
этса парвоз қўшни қиз,
Етти икдим тилга қирғай
бўлса ҳамроз қўшни қиз.

Мирза ҚАЙНАРОВ

ОЛАМ АҲЛИ

Бори олам аҳли истар тинчлиги ҳам офият
Истаюр оройишу осийишу ҳам аҳлият.
Кетди зое меҳнатин дея, қурашдан тўхтама,
Дўст, орзуниг ушалғай бўлса дилда пок ният.
Одабийлик бирла ўлчангай одамнинг қадри, бас
Одами эрмас одамда бўлмаса гар қадрият.
Баҳра олса ҳар киши ўз меҳнатидан бахтлидур,
Ул кишининг чеҳрасида барқ урар мамнуният.
Баъзиларнинг қилмиши ҳеч бир китобга сиғмағай,
Суврати одам кабию сийрати ҳайронсифат.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида шу муносабат билан ўтказилаётган тадбирларда мширок этар эканман, давра тўрида турган шоира суратига беихтиёр тикилиб қолам... Силлиқ таралиб, оддий турмакланган сочлар, самимий, ортиқча пардозсиз очик чеҳра, ўзлари-га жуда ярашиқли, сипо либослар... Наздимда, шу бетакрор суваратинг ўзиёқ, Зулфия абадиёти нимада, деган савол-га дастлабки жавобдай туюлади.

Кейинги йилларда давраларда "Шоира шон-шавкатининг асоси нимада, сирини нимада" деган саволлар тез-тез ёдга олинади. Бизнингча, устоз Зулфияхоним, энг аввало, даврлар синовидан халқимиз, миллатимизга хос тимсолни бешикаст, безавол, бутунлигича олиб ўтганлар. Зулфияхоним ибратига аёлларимиз яқинроқ боришга ҳаракат қилганлар, унга интиланлар. Бугун ҳам — шу. Зулфияхоним қиёфасидаги асл ўзбек аёли тимсолига бўлган соғинч, ўша қадрдон қиёфага бўлган интилиш мудом давом этаётди.

«Мақтаманг, кўз тегмасин» дер
эҳтиётлаб баъзилар,
Ҳаққи бор кўп яхшилардек
кўрса эъзоз қўшни қиз.

Бўлса ҳамки қадди нозик,
сарбаланддир сояси,
Кексаларга меҳрибон,
ёшларга устоз қўшни қиз.

Келса нодон, лутф этиб,
бошлаб кетар манзил томон,
Келса доно, лутф этиб,
ёзғай пояндоз қўшни қиз.

Қитъалардан қитъаларга,
ўтса сўнг сайраб улар,
Тилларин зўр чархлаган деб,
эсланар боз қўшни қиз.

Мен ечолмасдан гарангман,
бир ҳаёт жумбоғини:
Билмадим, қилгайми ё қилмасми,
пардоз қўшни қиз.

Гапни этсак мухтасар,
обод ҳаёт пештоқда
Яхши ниятлар билан кенгроқ
қанот ёз, қўшни қиз.

СЕВГИ БАҲОРИ

I
Қошининг кўп чимирма, ҳой қиз,
Орзуларни емирма, ҳой қиз.

II
Ана, енгди сеvgи ва бардош,
Қўзларингда барқ урди куёш.

III
Бир юзингда «қўл» этгач бўса,
Иккинчиси тутарми рўза?

IV
Лабинг ширин, тилинг унлан зўр,
Ишонмасанг, ўзинг татиб кўр.

V
Оҳ, мунча шўх ҳаёт булоғи...
(Ўтиб кетди ёзга бу ёғи.)

ЗАМОН ТИНЧ — СЕН ТИНЧ

Кимдир уйим дейди, ким эса далам,
Кимнингдир қувончи тўртта гилдирак.
Тўқлиғу шўхликка, бахту тахтта ҳам
Авалло замоннинг тинчлиги керак.

Тинчлик — истиқболнинг дилбар дояси,
Тинчлик — ҳур меҳнатнинг содиқ ёридир.
Тинчлик — асримизнинг пиллояси,
Тинчлик — қасримизнинг пилворидир.

Кўнгил дафтарига ёзаман суйиб
Тинч ўтган умрининг ҳар бир зумини.
Она ер пойига бошимни қўйиб,
Кўзимга сураман табассумини.

ТАЪТИП

Қизинг боғда, ўғлонинг тоғда,
Яйраб-яшнаб бир ой ардоқда.

Давра куйлар. Контрак ҳаволар.
Бош оритмас қалтис саволлар.

Портлар кино. Чорлар саёҳат.
Доктор хурсанд: Ҳамма саломат!

Келган сари янги ой яқин,
Эслаб бошлар кўплар мактабин.

... Дўстим, қуни кеч қилдинг чопиб,
Дам ол сен ҳам бироз вақт топиб.

Қара, ёқиб ҳар бўш дақиқанг,
Чирой очиб борар рафиқанг.

Ҳ. ШАРИПОВ 1933 йили туғилган. Тошкент давлат Аграр университетида тахсил олган. "Ниҳол", "Кўнгул буюргани", "Қуёшга ошиқман", "Ернинг қалби" сингари ўнлаб шеърини тўпламлари чоп этилган.

Эзгу ният, эзгу ишлар бирла одам зийнати,
Дейди инсон лафзиди эзгу калом бўлсин фақат.
Этма тоғларни қиёс юксак баландлик рамзи деб,
Мирза, тоғлардан баланддир мардларда орият.

ЖОН ҚАДАР

Сўхбат айлалик кел, эй дўст, тарқасин дилдан гўбор,
Дўстни гар кўрсам қувончдан кўзда ёшим шашқатор.
Барча шодликлардан афзал, дейдилар дийдорлашув,
Айни дийдор пайти келди, келди дилбар — навбахор.
Қайда маърифат, адолат, эзгулик устун эрур,
Мамлакат тошқай ривож, ҳам тинчлик ўлғай барқарор.
Тўғри йўлдан юрди халқим, ёғига тан бермади,
Халқимизга: «Дил ба ёру даст ба қор» бўлди шиор.
Юртни обод айламак инсон учун фарзидир азал,
О, нечоғу ҳуб она юртинг бўлса бог-роғ, лозор!
Барча бирдай жон фидо этмас экан юрти учун,
Чун фақат мардлар курашгай юртни деб мардонавор.
Энг азиз ҳам жон қадар инсонга асли юртидир,
Мирза, ҳар ким она юрти бирла этсин ифтихор.

М.ҚАЙНАРОВ 1938 йили туғилган. Самарқанд давлат университети физика-математика факультетини тамомлаган. Меҳнат фахрийси. "Она руҳи", "Кўнгул дафтарини", "Дўст дийдори", "Оталар юрти", "Ватаннома, ишқнома" каби тўпламлар муаллифи.

Ўзбекистон халқ шоири Зулфия...

Мамлакатимиз Президентининг шоира Зулфия таваллудининг 100 йиллигини юртимизда кенг қўламда нишонлаш ҳақидаги қароридан сўнг шоиранинг муборак номи қалб байроғидек юксакларга кўтарилди.

Шоиранинг нафақат қиёфаси, балки, руҳиятида, шеърлятида ҳам халқимизга хос бўлган энг гўзал фазилатлар муассаси. Устоз шоиранинг "Урик гулла-ганди" сарлавҳали машҳур шеъри бор: **Сени қўмсаб оқшом чоғида** **Қириб келдим шу таниш уйга.** **Биз бир чоклар яшаган уйда** **Тунаб қолдим хаёл-ла бирга...** Бундай интиқлик, бундай интизорлиқни бевақт жудалиқ жабрини тортганлар чуқурроқ ағлайдилар. Лекин шундай ҳикронда ҳам шоира дод-фарёд кўтармайдиган, таскин, тасалли излайди ва топа олади:

... **Бари ҳаёт, муҳаббат каби** **Ҳамма ерда кўринар изинг,** **Парацдалар нағма куйида** **Жаранглайди товушинг, сўзинг.** Халқимиз бошига бевақт айрилиқ кулфати тушган инсонларга: "Сабр — гўзал, сабр қил! Икки қўлингни осмон-га кўтариб, фарёд қилма, Худога ҳуш келмайди" дейди ва сабр қилганларни алқайди:

Сен қуйлаган ўрик шу кеча **Бурқанди оқ — оппоқ чечакка.** **Мен қадрдон хотира билан** **Жўнаб кетдим уйимга якка.** Зулфия гарчанд дил кечинмаларини "якка" сўзига жо этган бўлса-да, ўқувчи кўнглида ёруғ излар қолади.

Зулфияхоним шеърлятидаги некинлик, ҳаётсеварлик ҳам айнан халқимиз руҳиятидан андозадир. Агар иходкор

дўстлик излаган, яхшилик кутган. Ҳатто кимдир ағёрлик қилиб, панд берганда ҳам яхшилик қилиб душманин дўстга айлантиришга интиланган. Шоира шундай халқнинг чин фарзанди бўлиб гавдаланади ва комил ишонч билан, "Йўқ душманам кўнглин этиб шод", дейди.

...Оналаримиз, бувиларимизнинг қойишларига эътибор берганмизми? — Уйингга бугундай тўлғур, — деб қўйишди. Устознинг "Нечун таъна?" сарлавҳали шеъри:

Эй сен, баҳорига қуз бўлур йироқ, **Нечун таъна ажини ҳақида?** дея бошланади. Икки қойишдаги ўхшашлик — бағрикенглик ҳар қандай ўқувчининг кўнглини ёритиб юборади.

Халқ руҳиятига яқинлик, халқчиллик устоз шеърлятининг ҳар бир саҳифасида сезилади.

Жўрабек ЖАҲОН

КҲНЛАРИМИЗ БОПМАЯАЙ АСЛО

Жўрабек Жаҳоннинг "Туйғулар шаҳарчаси" номли мўъжазгина биринчи китобчасига кирган шеърларнинг аксарияти йигирма-йигирма беш ёш оралиғида ёзилган шеърлар. Улар гўё анча тажрибага эга бўлган, шеър йўлида паст-баланд босқичларни босиб ўтган маҳоратли шоирнинг шеърлариди туюлади. Шу ёшда бу даражада ёза олиш адабиётимизга яна бир янги шоирнинг кириб келаётганини далиллайди. Унинг "Куз" деган шеърляти:

Не бўлса ҳам қайтдинг, хурсандман,
Чечанг қанча бўлмасин зангор,
Ҳамон сени севин-ла бандман,
Ёшинг ўтган бўлса-да, баҳор, —
деган мисралари Кузга нисбатан ўзига хос ифода.

САҒАРДАГИ ДҲСТИМГА

Ҳар доим ёдингда тут,
Ўзбеклар улғу халқидир.
Энди сенга буюк юрт
Ўзбекистон ҳужжатдир.

Сенга қараб тўн бичар,
Бутун бошли миллатга.
Элининг фазилатларини,
Айлангирма иллатга.

Ёлғиз жонинг уйлама,
Ўттиз миллион жонсан.
Дунёнинг майдониди,
Турган Ўзбекистонсан.

ТОНГ

Тонг отмоқда, азизам, бу тонг,
Иккимизга қарашли таңхор.
Озроғин бер қарши бўлмасанг,
Тонгсиз қилиб кетмай дунё то.

Бўлди, жоним, ёшларинг арт,
Олам яшнар кулгуларингдан.
Табиатинг кўрки учун шарт,
Тухфа этгин туйғуларингдан.

Қулоғинг тут, бир гап айтаман,
Ишонинг мумкин мутлақо.
Энди фақат тонгимиз оттай,
Қуларимиз ботмағай асло!

ҚОР

Хайрлашган эдим эрта баҳорда,
Ёзда кўрган эдим уни сўнги бор.
Отанинг сочида эди ўшанда,
Бутун ер юзини қоплаб олган қор.

Қариб борар экан баҳор муттасил,
Иш ташлаша бошлар япроқлар гиж-гиж.
Қор ёғар, устига қулар бир фасл,
Куз юрак чапгаллар — туталди хуруж.

Уйғониб кетасан тонгда дафъатан,
Ғолиб бўлгандайин йиғлаёсан жангда.
Сўнгра воз кечасан барча нафратдан,
Дунёни томоша қилиб оқ рангда.

Мен дарёман,
Мен — дарё!
Яна минг йил оқаман.
Тунда юлдуз, кундузларда
Қуёшларга боқаман.
Ҳар кун битта кўёш чиқмас,

Шеърлятда энг муҳими туйғу тасвиридир. Шунинг учун у гўзаллик қоидаларига мунтазам амал қилади. Шоир туйғунини тасвирилади эпладими, бас, фикр ҳам, гўзаллик ҳам, самимият ҳам унинг шеърига ҳамроҳ бўлаверади. Иходкор оламни ўз ботинида кашф этишга интилади. Ҳаёт ва оламнинг моҳиятини идрок этиш ақлдан ҳам аввал туйғуга хосдир. Бу борада ақл туйғуга эрга-шади.

Шеър нафсоният масаласидир, туйғулар поклиги учун фидоликдир. Жўрабекнинг шеърларини ўқиб — тинглаб унинг тимсолида этилиб келаётган жасур бир шоирни, инсоний туйғуларнинг ўқтам ҳимоячисини кўргандек бўлдим.

Эшқобил ШУКУР

ҚИЗИМГА

Қуш келибсан дунёга,
Муборак бўлсин, қизим!
Эй, кўдаги юлдузим,
Ердаги ёруғ юзим!
Шукур дейман самога,
Оламга айтар сўзим,
Дунёни кўрар қўзим.

Билдим, дўстлар жаҳонда,
Бахтлар бор экан шунча.
Қўксимдаги гул, гулча,
Ширин бўлмасанг бунча.
Мана шу жажжи жонда,
Меҳр бўлишини кунча,
Билмасдим сен келгунча.

Ҳали сенга юлдузлар,
Ширин эртақлар сўзлар.
Ватан билан ёнма-ён,
Бирга улғаясизлар.
Қутиб тургани аён,
Етмишлар, тўқсон, юзлар
Жонингда қолган излар,
Юртдан ўтган илдилар.

Қуёш кетмай йўлингдан,
Ўтиб ўнгу сўлингдан,
Қўрсатади дунёни.
Ўргатади зийни
Бахтлар тутиб қўлингдан,
Қутлуг бўлсин дунёга,
Қадам қутлуг қизим.
Сўзлари ўтлуг қизим.
Эй, кўдаги юлдузим,
Ердаги ёруғ юзим.

Ж.ЖАҲОН (Жангирова) 1987 йили туғилган. ЎзМУнинг журналистика факультетини тамомлаган. "Туйғулар шаҳарчаси" номли илк китоби чоп этилган.

ШЕЪР ВА СУРАТ

Сен сурат чизасан,
Мен шеър ёзаман...

Ажойиб рассомсан дейди дўстларим,
Сенга истеъдодли шоирсиз дерлар,
Суратларим ўқир экансан,
Рассом бўлгинг келади сенинг.
Шеърларингни томоша қилиб,
Шоир бўлгинг келади менинг.

КЎЗЁШ

Қорачиғим тирнар қорачиғларинг,
Қорачиғларингда бор аччиқларинг.
Қўзларинг бунчалар чиройли десам,
Юзингни беркитиб аччиқ йиғладинг.

Бошладимми, энди оғир бошларинг,
Нигўҳларим кесиб ташлар қонларинг,
Кафтларимда тутиб қолмоқчи эдим,
Бунча оғир экан, жоним, ёшларинг.

Умр ибрати

Савол-жавобни қаранг: яна ўша ўзбекона руҳ, ўзбекона иборалар. Ахир, биз дунёдаги қанча халқларнинг турмуш тарзида: "Дунёда ҳеч нарса абадий эмас. Шу жумладан, муҳаббат ҳам..." ёки "Ҳаёт давом этади. Аёл жисмининг ўзи табиий эҳтиёжи бор, унга хиёнат қилиб бўлмайди" тарзидаги нуқтаи назарлар борлигини биламиз-ку. Биз уларни тахлил қилмаймиз, улар ҳақида ҳукм чиқармаймиз. Чунки бу — уларнинг ҳаёти. Лекин бизнинг оилавий ҳаётимизнинг асосий мезони — вафо, садоқат. Биз аёл кадр-қимматини билмоқчи бўлсак, тарозининг иккинчи палласига вафодорлиқни, садоқатни қўямиз.

Шоира 29 ёшда севган инсонидан жудо бўлиб, 81 ёшигача ўша ўтти муҳаббатта садоқат билан яшагани ҳам айни ўзбек характери эмасми? Ахир, ўша даврда иккинчи жаҳон урушида қимилдикда қолган келинчақлар жангтоҳлардан келган "қора хат" ларга ҳам ишонмай, бир умр уч кўнлик, беш кўнлик, бир ҳафталик ёстиқдошларини қутиб, сарғайиб яшаганларини биламиз-ку!

Шу ўринда ана шундай бир ҳазрати аёл ҳақида хотирламоқчиман. Биз тугилиб ўсган жойга яқин қишлоқда Ҳалимаҳон ая яшарди. Кўп бора суҳбатлашганман. Турмуш қуриб, уч кўнгина бахтёр яшаганлар. Умр йўлдоши фронтга кетадиган кун ҳовли саҳнида гуркираб бўй чўзган ўрик дарах-

тига катта миҳ қоқиб, "агар Худо бизга фарзанд берса, беланчагининг арқонини мана шу миҳга илгинлар. Юрт тупроғидан насибам узилмаган бўлса қайтаман, қайтолмасам умримни сизларга берсин", дея ҳайрлашган экан. Орандан кўп ўтмай "қора хат" келади. Келинчақ ҳомилдор эди. Ўша қоқилган миҳга уч авлод беланчаги илдинди. Насибаси узилгани билан насли давом этди. Йигирма ёшда бева бўлиб қолган аёл вафодан висол излаб, бардошдан бахт, сабрдан саодат топди. Она-хон бир галги суҳбатимизда, "Яқин кишининг ўлганига ишонмас экансан. Қирқ йилдан бери ҳар тонг эшикдан кириб келадидай сочимни тараб, охорли либосимни кийиб, йўлига қарайман..." дегандилар.

Зулфияхоним шеърляти ҳам, устоз ҳақидаги барча хотиралар ҳам шоиранинг қалби, кўнгли, сўзлари, ҳар бир қадами ўзи туғилган, ўзи табарҳуқ билган тупроқ, шу ерда яшаган инсонлар билан чамбарчас боғлиқ эканлигини далиллаб турибди.

Шоирадан адабиётимизга мерос бўлиб қолган китоблар номига диққат қилайлик: "Юрагимга яқин кишилар", "Шалолла", "Висол", "Қуёшли қалам"... Ҳар бир товуши, ҳар бир ҳарфида нур, ҳарорат, муҳаббат...

Бу нур, ҳарорат аро Зулфияхоним сиймоси ҳам ёдланиб, меҳрга чулғаниб кўринади.

Зулфияхонимнинг: "Қалбим қолган эди бу ерда" сарлавҳали шеъри "Бутун халққа дилим бериб кетаман", дея яқунланади.

Дарҳақиқат, шоир қалби бетакрор шеърляти ва у ҳақидаги энг гўзал хотиралар билан бизда — халқимизда қолди. Бу — "Ким ўз халқига ўхшаса, ўз халқининг бир парчасига айланса, унинг ҳаёти абадийдир", деган йиллар синоидан ўтган ҳақиқатни яна бир бор исботлайди.

Мунаввара УСМОНОВА, шоира

“ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ” журнали — газетамиз меҳмони

Филологиямиз КЎЗГУСИ

Бошланиши биринчи саҳифада.

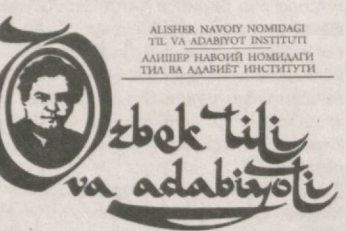
“Илмий-адабий мулоқот” рукнида таниқли олимлар Тўра Мирзаев билан фолклоршуносликнинг долзарб масалалари, Иброҳим Ҳаққул билан тасаввуф адабиётини ўрганиши муаммолари, Умарали Норматов билан истиқлол даври адабиётининг тараққиёт тамойиллари ва модерн шеърлятидаги изланишлар хусусида қизиқарли суҳбатлар уюштирилди.

“Мерос” рукнида эса мумтоз илмий ва адабий меросимиздан намуналар мунтазам бериб борилади. Жумладан, “Авесто” яштарли, қадимги туркий ёдгорликлардан “Олтин ёруқ” асари, Абдулвафо Хоразмий рубойлари, Алишер Навоий – Фонийнинг форсий қасидалари, адабиёт назариясига оид ўзбек тилидаги ҳозиргача фанга маълум ягона манба бўлиши Шайх Аҳмад Тарозийнинг “Фунун ул-балог” асари, Завқий ва Муҳйининг янги топишган шеърлари, темирўй шахзодалардан Шох Ғариб Мирзонинг туркий девонига кирган ғазалларидан, Усмон-хўжа Зорий, Мажзуб Намангоний, Қорий, Ёрий каби шоирлар ижодидан намуналар шулар жумласидандир.

“Илмий ахборот” руқни филология фанининг турли йўналишларида изланиш олиб бораётган ёш тадқиқотчиларнинг ўзига хос минбари дейиш

мумкин. Айтиш жоизки, энг кўп янгилик ва қизиқарли маълумотлар айнан шу руқн остидаги тадқиқотлар ҳисобига тўғри келади.

Тахририят журнал савиясини кўтариш борасида изчил исланаётир. Кейинги пайтда унинг саҳифаларида илмий фикр ва назарий хулосаларга бой мақолалар кўпайгани шунини тасдиқлайди. Фақат илмий тадқиқотчилар билан чекланиб қолмай, муаллифлар доирасини кенгайтириш, ёш изланувчилар билан бирга, устоз тилшунос ва адабиётшунослар тажрибаларидан фойдаланиш бўйича ҳам муайян ишлар амалга оширилмоқда. Муаллифлар рўйхатида етакчи олимларимиз номининг кўпайгани шундан далолат. Журнал мундарижасининг мазмундорлигини ошириш, мавзу ранг-баранглигига эришиш, ўқувчиларни қизиқтирадиган мавзуларни ёритиш мақсадида янги йилдан олим ва адиблар билан суҳбатлар уюштириш, янги асарлар таҳлилига бағишланган “Таҳлил ва талқин” руқнини тиклаш кўзда тутилган. Янги топишган асарлар, чет элларда ўзбек тили ва адабиётининг ўрганилиши, ўзбек адабиёти намуналарининг таржумалари ва чет тиллардаги нашрлари ҳақидаги тадқиқот-ахборотларни, хорижий олимларнинг ўзбек тили ва адабиётига, умуман, тилшунослик ва адабиётшунослик муаммоларига бағишланган тадқиқотларини ҳам таржима қилиб нашр этишни

режалаштирганмиз. Шоир ва ёзувчиларимизнинг адабий тажрибаларига, ижодий лабораториясига оид материаллар, шунингдек, болалар адабиёти, қиссий адабиётшунослик ва таржима-шунослик муаммоларига доир туркум мақолалар, давра суҳбатлари ташкил этиш ҳам мақсад қилинган.

“Ўзбек тили ва адабиёти” — тилшунос ва адабиётшунос олимлар, адабий танқидчилар, тил ва адабиёт ўқитувчилари, олий ўқув юр்தларининг филология йўналишида таҳсил олаётган магистр ва талабаларнинг касб журнали. Соҳага доир янгиликлар, мунозарали масалалар, ютуқ ва камчиликлар профессионал таҳлил ва талқин билан мазкур журналда тўла ва батафсил ёритиб борилади.

Севишли ҳафталигимизнинг ушбу сонига изчил исланаётган ёш муаллифлардан айримларининг илмий тадқиқотларини жузвий қисқартишлар билан тақдим этаёلمиз. Зеро, тил ва адабиёт илмининг истиқболи ёш авлоднинг журъяти, ғайрати ва шижоатига боғлиқ.

Низомиддин МАҲМУДОВ,
“Ўзбек тили ва адабиёти”
журнали бош муҳаррири

ри билан унинг эътиборини қозона олди. Кўплаб қасидалари яхши битилган”, деб ёзади.

Зиё Табризийнинг юқорида зикр қилинган асарларида ташқари луғаз ва муаммо жанрига бағишланган “Алғоз” ва “Халл ул-муаммо” номли рисоалари ҳам бор. “Алғоз” луғаз жанрига бағишланган бўлиб, назмда ёзилган. Асарнинг муаллифи қаламига мансуб ягона нусхаси айни пайтда Қум шаҳридаги кутубхонада 11271/2 рақами остида сақланади. Кўлэзма 23 варақдан иборат. “Халл ул-муаммо” рисоласи эса муаммо жанрига оид. Мавлоно Зиё асарини 1506-1507 йилларда муаммо жанрига қизиққан дўстларининг йўналишига кўра ёзишга қўришиб, 1520-1521 йилларда янчлаган. Рисола Мир Хусайн Нишопурийнинг муаммо жанрига бағишланган “Дастури муаммо” асарига жавоб тарзида битилган.

Зиё Табризий муаммо қондаларини тушунтиришда Мир Хусайн Нишопурий ва Мир Хайдарнинг рисоаларидан фойдаланган.

Хусусан, унинг рисоласи ҳам Мир Хайдар рисоласи каби Алишер Навоий номига ёзилган “Амир Алишер” муаммоси билан бошланган. Шу билан бирга, асар сўнгига “Мир” номига ёзилган муаммо берилган. Зиё ҳам Нишопурий сингари муаммо амалларини туркумларга бўлиб кўрсатган. Мазкур туркумларга кирган амаллар ҳақида сўз юритаркан, уларнинг ҳар бирига бир-икки жумлада таъриф бериб, мисол келтирган. Шундан кейин Мир Хайдарнинг услубига амал қилинган ҳолда келтирилган мисолдан исмини чиқаришда қайси жиҳатларга эътибор бериш кераклигини ойдинлаштирилган. Рисола ана шу жиҳатлари билан салафларнинг асарларидан фарқ қилган ва муаммо жанрига қизиқувчилар учун қулай қўлланма вазифасини ўтай олган.

Зиё Табризийнинг ҳаёт йўлига оид маълумот ва унинг ижодий мероси XIII аср охири XIV аср бошларидаги адабий алоқалар, адабий таъсир ва ижодий жараёндаги жанрлар хилма-хиллиги масалаларига доир тадқиқотлар учун қimmatли манба бўла олади.

Жалолиддин ЖўРАЕВ,
ЎзР ФА Алишер Навоий номидаги
Адабиёт музейи катта илмий ходими

“Маснуъ” сўзи арабча “санъатли, безакли, хунар билан юзага келтирилган” деган маъноларни билдиради. Зеро, фавқуллода маҳорат билан яратилгани, ноёб бадий санъатлар билан зийнатлангани шеърнинг сифатидир. “Маснуъ” сўзи кўпинча қасида жанрига нисбатан қўлланган.

МАСНУЪ ҒАЗАЛ

Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг лирик мероси орасида “Тишинг – дур, лабинг – маржон, ҳадинг – гул, хатинг – райхон” деб бошланувчи аjoyиб шеър бор. Бу шеър Бобур асарларининг қуйидаги нашрларига киртилган: С.Ҳасанов томонидан Париж нусхаси асосида нашрга тайёрланган “Маҳрами асрор топмадим” (1993) ва А.Абдуғафуров нашр эттирган улуг шоир “Девон”идан (1994) ўрин олган. “Маҳрами асрор топмадим” китобида мазкур шеър сарлавҳасиз, “Девон”да эса “Маснуъ” номи остида берилган. Бу сарлавҳа Бобур ёки котиб томонидан қўйилганидан қатъи назар, шеърни синчиклаб ўрганишга, бундай номланишининг сабабини кидиришга ундайди.

Шеърда қўлланган тансиқ ус-сифот, мусажжаъ, ташхис, истиора каби санъатлар унинг бадий жозибасини таъмин этган. Бироқ уларнинг ўзигагина шеърнинг “маснуъ” деб аталишига асос бўла олмайдди. Дикқат билан қарасак, шеърдаги жуфт байтлар ўзидан олдинги байтнинг аввал иккинчи, кейин биринчи мисрасининг терс ўқилишидан ҳосил бўлганлигини кўрамиз. Агар матндаги тоқ ва жуфт байтлар алоҳида ғуруҳланса, мазмунан бир хил, лекин алоҳида қофия тизимида ва вазнга эга иккита мустақил ғазал ҳосил бўлади:

1-ғазал:

Тишинг—дур, лабинг—маржон, ҳадинг—гул, хатинг—райхон,
Юзинг—хур, сочинг—анбар, сўзунг—мул, менгинг—мийнон.
Тафоҳур кўзум, кўнгул қилурлар, магар, бордур,
Кўзунга кўнгул вола, юзунга кўзум ҳайрон.

ТАРИХИЙ ЛУҒАТШУНОСЛИКДА “ЛУҒОТИ САЛОС”НИНГ ЎРНИ

Ўзбек луғатшунослиги узоқ ва бой тарихга эга. Унинг тараққиёт тарихида яратилган луғатларни шартли равишда уч туркумга бўлиш мумкин. Биринчиси, XV асрга қадар яратилган бўлиб, Маҳмуд Кошғарийнинг “Девону луғотит турк” асаридан бошланади. Маҳмуд Замахшарийнинг XII асрга мансуб “Муқаддима ул-адаб”, XIV асрга мансуб, муаллифи номаълум “Таржумон туркий ва аҷамий ва мўғулий” каби луғатлардир.

Иккинчиси, Навоий асарларига тузилган луғатлар. Улуг шоир асарларини ўрганишга қизиқиши унинг ҳаётлигидаёқ бошланган эди. Бундай луғатлардан бири — “Бадоеъ ул-луғат” Хусайн Бойқаронинг топишриги билан Толье Хиравий томонидан тузилган. А.Боровковнинг таъкидлашича, бундай луғатлар ўнга яқин бўлиб, бир қатор рус ва европа шарқшунос олимлари томонидан ўрганилган ва нашр қилинган.

Кейинги йиллари ўзбек луғатшунослигининг олиб бораётган тадқиқотлари самарали бўлмоқда. Бу борда тилмиз тарихи ва тарихий лексикография бўйича йирик мутахассис Э.Умаровнинг ишларини алоҳида таъкидлаш ўринли. Чунончи, яқин вақтларгача “Абушча” луғатининг муаллифи номаълум деб келинган эди. Олим бу асарнинг Вена ва Техрон нусхаларини солиштириб, унинг муаллифи Мустафо бинни Содик эканлигини аниқлади.

Кейинги даврларда тузилган луғатларда ўзбек лексикография аънавалари давом эттирилди ва ривожлантирилди. XVII-XIX асрларда бир неча луғат майдонга келди. Шулардан бири Ҳиндистонда Аврангзеб (1658-1707) саройида хизмат қилган ўзбек олими Муҳаммад Ўйбег Чингиз қаламига мансуб ўзбек ва форс тилларидаги “Келрунома” асаридир. Бу луғатни А.Ибромимова монография тарзда ўрганиб, тадқиқотини алоҳида китоб шаклида нашр қилди. Китоб 15 бобдан иборат бўлиб, дастлабки 14 боби феълларга бағишланган. Охириги 15-бобида сўз

туркумлари маълум тематик ғуруҳларга бўлиб изоҳланган, жами 1300 сўз ва сўзшакл келтирилган.

XVIII аср охири — XIX аср бошларида хоразмлик олим Муҳаммад Ризо Хокеронинг “Мунтахаб ул-луғот” (1799) ва “Зубд ул-луғот”(1840) номли иккита асари яратилди.

XX аср бошларида ҳам айрим лексикография асарлар ёзилган. Улардан бири Исҳоқон Тиллатнинг “Луғати сита алсина” (“Олти тилли луғат”) асари 1901 йилда Тошкентда нашр қилинган. Унда мингдан ортиқ сўзнинг форсча, арабча, туркча, ҳиндча, ўзбекча ва русча таржималари берилган.

Ўзбек лексикографияси тарихида алоҳида аҳамиятга эга бўлган Саҳиҳуддин ибн Аллоуддин Тошкандийнинг “Луғоти салос” (“Уч тилли луғат”) асари арабча, форсча ва туркийча. Унда турли мавзуга оид сўзларнинг уч тилдаги эквивалент (муқобил)лари қайд қилинган. Лекин туркий қатлам ўз ичига турли қариндош туркий тилларга оид сўзларни ҳам қамраб олганки, бу ҳақда муаллиф ўрни билан маълумот беради. Бунда у китобнинг хошиясидан фойдаланади. Бу усул Шарқ китобати тарихида кенг қўлланган.

“Луғоти салос”нинг 48-саҳифасида муаллиф хошияда тасдиқ маъносидagi арабча, форсча, туркийча **наъам** — **бале** — **оре** — **хавва** сўзларини келтиргач, “**Қозоқ** тилинда **ҳайя** ҳам дер” тарзида қўшимча маълумот ҳам беради. Яна: “**Элнинг** маъноси **жамоа** ва **аҳл** ва **жинс** бўлур. **Эл бил-араб қасим** ва **паймон** ва **хеш** ва **қўшичлик** бўлур. **Сурён** тилинда **эл** деб **тангрини** айтур” (18-бет), деб ёзади.

“Луғоти салос” ёзилган даврда (XX аср бошида) ўзбек тилига татар тилининг таъсири кучли бўлган. Бу ҳол луғатнинг айрим ўринларида, хусусан, муқаддима қисмида ўз ифодасини топган. Бу ҳақда муаллиф: “**Дахи** **тоторлар** туркий китоблар ва **газилар** келур... **Аларда** мафҳум бўлмаган **кали** **мотлар** бу луғат ичра мазкурдур...”

Тафаккур неча қилсам, топишмас сенинг мислинг, Паридек сени кўрдум, эмассен магар инсон. Балодур манга ҳажринг, даводур манга васлинг, Итобинг манга офат, ҳадисинг манга дармон. Бобур чу сенга қулдур, назар қил анга зипҳор, Топишмас яна бир қул анингдек санга, эй жон.

Қофиялари: райхон, мийнон, ҳайрон, инсон, дармон, жон. Вазни тавили мусаммани солим: фауълун / мафойлун / фауълун / мафойлун v — / v — — / v — — / v — —

2-ғазал:

Мийнон—менгинг, сўзунг—мул, анбар—сочинг, юзинг—хур, Райхон—хатинг, ҳадинг—гул, маржон—лабинг, тишинг—дур. Ҳайрон кўзум юзунга, вола кўнгул кўзунга, Бордур, магар қилурлар кўнгул, кўзум тафоҳур. Инсон магар эмассен, кўрдум сени паридек, Мислинг сенинг топишмас, қилсам неча тафаккур. Дармон манга ҳадисинг, офат манга итобинг, Васлинг манга даводур, ҳажринг манга балодур. Эй жон, санга анингдек бир қул яна топишмас, Зинҳор анга назар қил — қулдур санга чу Бобур.

Қофиялари: хур, дур, тафоҳур, тафаккур, балодур, Бобур.

Вазни музореъи мусаммани аҳраби солим: мафъулу / фойлотун / мафъулу / фойлотун — v / — — — / — — v / — — —

Аруз вазнининг назарий ва амалий жиҳатдан улкан билимдони бўлган Бобур ушбу шеърда ўзбек мумтоз шеърлятида чегараланган истифодага эга баҳр — баҳри тавилни маҳорат билан қўллаганига шохид бўламиз. Мазкур маснуъ ғазал Бобурнинг бетимсол бадий маҳоратидан далолат беради.

Хулоса қилиб айтганда, бетакрор истеъдод соҳиби бўлган Бобур қайси тур ва жанрда қалам тебратмасин, ўзининг закийлигини, ўткир ва ўзига хос мушоҳада санъатини, бадий идрок қувватини намоён эта билган.

Дурдона ЗОҲИДОВА,

Кўкон давлат педагогика институтини катта ўқитувчиси

“КЎНГУЛГА ЯҚИН, ШИРИН АДОЛИҚ...”

Хусайн Бойқаро даврида илмий-адабий марказга айланган Ҳирот шаҳрига илм олиш, ижод билан шуғулланиш учун Хуросон, Мовароуннаҳр, Озарбайжон, Ироқ, Рум ва Ҳиндистондан кўплаб истеъдодли ёшлар келгани маълум. Ҳирот адабий аънаваларидан баҳраманд бўлиб, етук ижодкор даражасига кўтарилганлардан бири Зиё Табризийдир.

Эронлик олим И.Бовикорнинг маълумотида кўра, Зиё Табризий Шафъий ёки Шафий таҳаллуси билан ижод қилган. Мавлоно Зиё айрим манбаларда табризлик, баъзиларида ҳазрат Алишер Навоий Зиё Табризийни ўзи суҳбатдош бўлган ва ўша пайтда ижод билан машғул қалам-кашлар қаторида зикр этган: “Мавлоно Зиё табризликдур. Кўнгулга яқин, ширин адолиқ, мақбулгина кишидур. Ҳақирул-жусса учун асҳобқа мужиб баст ҳам бўлур. Шаҳарга таҳсил учун келди”. Муаллиф, шунингдек, Зиё Табризийнинг “таҳсил асосида шеърға ҳам иштиғол кўргүзгани”, “яхшигина шеърлар ҳам айтгани”ни эътироф этади. Таъкирада шоирнинг туркийда ёзган қуйидаги муаммоси ҳам бор:

Эй дурдашлар, бодадин холи бўлбтур юртимиз,
То туктоли хумхонадин бир гўша сиз, бир гўша биз.
Мирзо Сафавий “Тухфаи Соми”да шоир ҳақида: “Зиёий ўрдубодий... умрининг аввалида Хуросонга бориб, у ерда фаҳмининг ўткирлиги ва зеҳни билан танилди ва Мир Алишернинг мажлисида йўл топиб, ёрқин шеърлар

ЎЛАН АЙТИБ, ЕТИБ МУРОДГА

Халқимиз орасида ўлан қўшиқлари кўпинча никоҳ тўйида айтилганини Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳам қайд этган: “Атроқ аро-сида бир суруд борким, “ўлан” дерлар, аксар тўйларда айтурлар, бу вазн анга мавсумдур. Аввал сурудга тақсим қилурда ҳар мисрабдин сўнг “ёр-ёр” лафзин келтирурлар. Султон Хусайн Мирзо замонида чиққан “туркий”нинг аёлғу даврининг ўзига бу “ўлан”ни тартиб берилди, ҳейли рабоянда ва яхши келди”. “Далли” достонида: “Яхши соатда тўйни бошлаб, улогни ташлаб, ўйинчи, созчи хушлаб, элни йигдириб, халқни пойга қўйдириб кўя берди. Ана ичкарида қиз болалар ўлан айтиб, ханга-ма катта бўлди” дея, шунингдек, “Алпомиш” достонида ўлан айтишуви тўй маросими тасвири таркибидаги удуллардан бири сифатида талқин қилинган ҳам бу жанрнинг тўй маросими билан боғлиқлигини кўрсатади. Айрим ўлан қўшиқлари ҳам бу жанрнинг ижро жараёни ва маийш вазифаси никоҳ тўйига алоқадорлигини тасдиқлайди:

Тўй-тўй бугун, тўй бугун, тўйлай келдик,
Кўна рўмол кўлга олиб ўйнай келдик.
Тўйингизга келармидик, келмасмидик,
Ширин-ширин ўланлар тинглай келдик.
Фикримизча, “ўлан” жанрига мансуб халқ қўшиқларини ижро этиш аънарасининг тари-

хий асослари қадимги жамиятнинг оилавий-маиший муносабатлари ҳамда қабилалар ўртасидаги никоҳ расм-русумларига бориб тақалади. Чунки қадимги тўй маросимларида қудалашаркан тарафларнинг айтишувлари, сўз ўйналари ҳамда турли хил айтим ва аломатлар билан ўзаро тортишмалари рамзий моҳият касб этган. Ўлан қўшиқлари ҳам ўзбек халқ шеърлятининг “лапар”, “ёр-ёр” сингари жанрлари билан бирга қадимги никоҳ тўйи таркибидаги удуллар сифатида юзага келиб, маросим фолклорининг жанрлари тизимида тараққий этган. Маълумотларга кўра, никоҳ тўйи удулларда ўлан айтиш аънараси ўтган асрнинг 80-йилларига қадар сақланган бўлиб, кейинчалик ўлан қўшиқларини турли сайл-томошаларда, маданий-маърифий тадбирларда ижро этиш урф бўлган, ўлан тўй маросими фолклори таркибидан чиқиб, халқ шеърлятининг мустақил ижро қилинадиган аънавий жанрларидан бирига айланган.

Ўлан қўшиқларининг йигит ва қизлар томонидан тарафма-тариф бўлиб ижро этилиши аънавийлашгани сабабли, ўлан айтишчи томонлар бир-бирини “харпдош” дейишган. Улар ижро жараёнида бир-бирларига мурожаат этиб, ҳол-аҳвол сўрашган, феъл-атворлариди муайян белги-хусусиятлар ва руҳий ҳолатида-

ги кечинмаларни ифодалашган.

Чорвадор аҳоли орасида урф бўлган аънамага кўра, тўйга келган қизлар кенг далага қурилган катта тўвда ўтиришган, йигитлар ўтов теваарига давра қўриб жойлашган. Ўтроқ турмуш тарзи оммалашган ҳудудларда баъзан қизлар ичкарида, йигитлар эса айвонда, айрим жойларда эса уй ёки айвоннинг икки тарафига қўрпача тўшаб, келин билан дугона-лари бир тарафда, қувё ўзининг жўралари билан иккинчи томонда ўтиришган.

Ўланчиларнинг айтишувида янгалар бош-қош бўлиб, ҳар икки томоннинг ижрода одоб сақлашини, яъни “харпдошлик” удумига амал қилиб, уят сўзларни ёки бир-бирининг шаънига тегадиган ибораларни ишлатмаслиқни назорат қилиб туришган. Одатда, йигитлардан аввал қизларнинг ўлан бошлаши айб саналган. Мабодо қизлардан бирови чақонлик қилиб йигитлардан олдин ўлани бошлаб юборса, йигитлар унга дарҳол сўз воситасида “танбех” бериб қўйишган:

Ҳаво бўлб бўлагда қор ташлайди,
Синюхлар отини аллошлайди,
Дунё охир бўлгани мундан маълум,
Йигит туриб ўлани қиз бошлайди.
Ўланчилар орасидаги мавҳуд аънамага кўра, айтишув чоғида бир марта айтилган тўртлики

қайтариш, қўшиқнинг аънавий бадий шаклини бузиб айтиш ноҳўя саналган. Йигит ёки қизлардан бири ўзига қарата айтилган ўланга жавобан бирор тўртлик айтолмаса, ўша томон енгилган ҳисобланган. Агар қиз томон жавоб ўлани айтишга қўйналиб қолса, шўх йигитлар:

Қатор-қатор ҳаводан роз ўтали,
Сен бир ўлан айтунча ёз ўтали,
Қуруқсқдай белтингда қимчиб олсам,
“Ақа, вой-вой белим”, деб ноз этади...

деб ҳазиллашиб қўйган.

Аънамага кўра, ўланнинг икки хил ижро усули бўлган: биринчиси, ўланнинг мусика жўрлигисиз йигит ва қизлар томонидан тарафма-тариф бўлиб айтилиши; иккинчиси, ўланнинг яқка ижрочи томонидан мусика асбоби, кўпинча, дўмбрана, чилдирма жўрлигида айтилиши. Ўлан ижрочилигида “харпдошлик” мезонига амал қилинганда мусика асбобидан фойдаланилмайдди. Агар ўланчи йигит қўлидаги дўмбрасини қалиб туриб ижро этса ёки чилдирма қалаётган қизнинг бир ўзи ўлан айтса, у ҳолатда аънавий бадий матнга “ёр-ёр” қўшиб айтилади.

Аънамага кўра, ўлан ижроси “харпдош”ларнинг хайрлашуви мазмунини ифодаланган тўртлиқлар билан аяқланади. Бундай “хушлашув ўланлари”да ҳар икки тараф ижрочининг

айтишувдан мамнунлигини ифода этади, эл-юртнинг хотиржам ва турмушнинг фаровон бўлишини, яна тўй-ҳашамларда ўлан айтилиши насиб этишини ният қиладилар. Баъзан ўлан асосида бир-бирларига айтган ҳазил-хузул-лари, сўз ўйини воситасида “чимчиб олганлик-лари” учун узрхоҳлик ҳам қиладилар:

Йигит:

Баланд-баланд тоғларнинг қорти бўлар,
Ўғирлида бургут, лочин, сори бўлар,
Ўланчилар омонлашиб хушлашадилар,
Эл оғаси мард йигитнинг ори бўлар.
Қиз:

Декҳонлар ариқ қазар товолашиб,
Не қиласан қизларам ёмонлашиб,
Икковимиз бир қишлоқ боласимиз,
Ўлан айтиб кетайлик омонлашиб.

Хуллас, ўлан тарихий асосларига кўра ўзбек никоҳ тўйи маросимлари тизимида шаклланган фолклор жанри бўлиб, ўзига хос ижро ўрни, айтилиш усули ва поэтик структурасига эгаллиги билан характерланади. Бу жанрнинг ҳозирги пайтда ижро ўрни ва ҳаётий-маиший вазифаси кенгайган.

Шаҳодатбону ИМОМНАЗАРОВА,
ЎзР ФА Тил ва адабиёт институтини
тадқиқотчиси

Ўзбекистон халқ рассоми Алишер Мирзаев фаоллиги билан ёшларга ўрнак келатган тажрибали устоз мусаввирларимиздан. Рассомнинг Ўзбекистон тасвирий санъат галереясида бўлиб ўтган катта кўргазмаси ҳам буни тасдиқлайди.

Кўргазма наинки Алишер Мирзонинг шахсий асарлари намойиши, балки ўзбек тасвирий санъати XXI аср бошида қўлга киритаётган ютуқларнинг қўриғи бўлди, десак янглишмай-миз. Намойиш этилган асарлар ижодкор ниятини ҳар томонлама очиб беролгани билан диққатни тортиди.

Ҳар бир рассом ўзи кўрган, билган манзара, мавзу ва воқеалардан четга чиқмайди, биров-

қора ранглар орқали ифодалашга муваффақ бўлган.

Алишер Мирзо табиатидаги доимий ҳаракатчанлик туфайли унинг изланишлари объекти мунтазам ўзгариб туради. Шу сабаб рассом қадимий ва навқирон Самарқанддан сўнг Бухоро томон йўлга чиқади. Бухоро туркумидаги ("Зиёфат", "Мешкобчи", "Бухоро растачилари", "Севишганлар", "Тунги кўча") асарларида ҳам шахар ва ундаги

сотмоқда, кимдир дўппига ишқибоз, орқа планда қадимий Бухоро панорамасидан парча. Демак, Бухоро сингари гўзал ва кўхна шахарларда доимий ва абадий лавҳалар, манзаралар ҳамиша нурланиб туради. Ана шундай абадиёт билан боғлиқ чорраҳалар, кўчаю иморатлар инсон ҳаётининг ажралмас бўлагидир.

Шунга ўхшаш асарларда Алишер Мирзо ҳаёт билан ҳаёлни уйғунлаштириб, ишонарли ва таъсирчан бадий-эстетик образлар яратди. Бухорода ҳар бир кўча, хиёбонча ёдгорликлар, одамлар ва воқеалик бир-бири билан шундай боғланганки, рассом ўзи тас-

ҳаракат қилади. Америкада яратган қатор полотнолари орасида "Маникенлар", "Елканли кема", "Катта Нью-Йорк", "Витрина", "Аравакаш" каби асарлари алоҳида ажралиб туради. У кўп қаватли биноларнинг шакл уйинлари, одамнинг катта шахардаги ўрнини кўрсатиш учун ҳаётини лавҳаларга эмас, балки рамзларга кўпроқ эътибор беради. Инсон билан шаклий ажойиботлар ўртасидаги бирлик ва зиддиятлар ҳамиша эътиборида туради. Рассом шарқона тасвир имкониятларидан фойдаланган ҳолда образлар дунёсини замонавий бадий-эстетик талаблар руҳида акс эттиради.

Нигоҳ

ки рамзларга кўпроқ эътибор беради. Инсон билан шаклий ажойиботлар ўртасидаги бирлик ва зиддиятлар ҳамиша эътиборида туради. Рассом шарқона тасвир имкониятларидан фойдаланган ҳолда образлар дунёсини замонавий бадий-эстетик талаблар руҳида акс эттиради.

НАФОСАТГА ЙЎҒРИЛГАН ИЖОД

дан эшитган ва мақталган ҳодиса дарвозасини ўзи очиб кўрмагунча, қўлига мўйқалам тутмайдими. Алишер Мирзо ҳам Шарқнинг ўтмиши ва бугуни, тақдирини билан боғлиқ қиёфасини кўз олдида яна бир бор ўтказиш учун ижодий сарфларга тайёрланди. Ва ниҳоят эътиборини Самарқанд мавзусига қаратди. Кўргазмадаги ушбу шахар билан боғлиқ асарлар орасида "Сиёб бозорида", "Самарқанд эртаги", "Асрлар оша", "Илоҳиёт сирини" алоҳида ажралиб туради.

Рассом замонавий компьютер ва фото нусхаларга эргашувчи ижодкорларга ўхшаб, Самарқанднинг бугунги қиёфаси, табиати манзаралари билан чекланиши мумкин эди. Бироқ у асосан жаҳоншумул шахар обидаларининг нақадар чуқур маъно касб этишини муҳлисларга кўрсатиб беришни ният қилди. Алишер Мирзо шахарнинг умумий кўринишлари, машҳур обидалари шу замин ҳақида тушунча берадиган тарихий ҳодисалар эканини кўрсатиш учун турли маиший ҳолатлар дўппирушулар, супурги сотувчилар, бозордаги олди-соттилар, арава сингари лавҳаларни пластик жиҳатдан бирлаштирди. Натижада асарларнинг ҳар бир қисми, ранг ва чиқиқлар хилма-хиллиги, узун-қисқалигида наинки мавзулар, балки Самарқанд об-ҳавоси, заминига хос гўзаллик аломатлари аққол намойён бўлади. Масалан, Шохизиндага бағишланган асарда рассом баlet либреттосига хос хусусиятдан фойдаланиб, севишганлар қиёфасини оқ ва

одамлар ҳаёти, ҳаёли, орзуларини ўз ифодасини топган. Рассомнинг ҳар бир картинаси муайян мавзу ва сюжетга бағишланиб, асар композицияси

воқеа, ҳолат ва қисматларга доир занжирдай қоришиб кетган йўлларнинг ёлғизлиги ифодасини иборат бўлади. Унинг ҳар бир асаридagi воқеа ўтмиш, бугунги кун ва келажакдаги ҳолатлар, кайфият ва учрашувларнинг поэтик таҳлилига айланган. Худди сувга тушган ой нури осмону фалак, чўлу биёбонни ёритиб юборганидай, матода рассом танлаган мавзунинг ҳаракатдаги бўлаклари, қиёфа ва излари мавжуд. Бу ҳаракатларнинг бирлашувида асарнинг бадий-эстетик моҳияти акс этади.

"Бухоро растачилари" ўзига хос ишланган. Кимдир қовун

вирлаётган ҳодисаларнинг мантаний бириккувини, улар ўртасидаги маънавий муштараклиқни гириҳ ва ислимий тасвир йўллари орқали ифода этади. Ҳаёти-

да бирлашмаган икки қалб қабрлари тупроғидаги гириҳ чизиги билан кўллари орқали бирлашиб кетганлари тасвирланади. Гириҳ ва ислимий тасвирлар айланиб бир мақсад, бир орзу қанотларида бирлашади ва асар моҳиятини тўлдирди, ундаги ҳаяжонни кучайтиради. "Тунги кўча"да худди шунга ўхшаш кайфият акс этган. Асрларни кўрган Бухоро кўчаларидан бирида аёл сиймоси. Ой ёруғидан нурланган кўчанинг ярми соя қўйнида. Бино орқасидаги минора гўё аёл соясига салом бермоқчи бўлгандай қад ростлаган. Ана шундай руҳ рассомнинг Исфохон шаҳрини акс эттирувчи асариди ҳам ўз ифодасини топган. Картинада ҳашаматли бино уруш ва оёсийишалик белгиси сифатида кўзга ташланиб, ўртада тинчлик фаришаси тасвирланган. Мақсад гириҳ ва ислимий услублар жозибаси орқали Буюк Ипак йўлининг инсоният тарихидаги аҳамиятини кўрсатиш бўлган.

Муҳими, рассом дунёнинг жуда кўп мамлакатларида шахсий кўргазмалар ташкил қилиб, борган жойидан бўш қайтмаган. У нимани қаерда ва қачон кўрмагани, доимо ўша жойларнинг бугунги кўриниши ва одамларнинг яшаш шароити, турмуш тарзлари асарларида муҳрлашга

Кўргазмада намоийш этилган, масалан, "Аравакаш" асариди аравачанинг қиёфаси, араванинг гўзаллиги, отларнинг кўриниши, кимидир кутиш вазиятлари реал образлар тизимида ишланган бўлса-да, асарда лирик ҳолат устунлик қилади. "Витрина"да ҳам худди шундай манзарани кўрамыз. Мазкур асарлар пластикасида шакллар уйғини, арқонларнинг пастки ва устки йўлларида мусиқа бордай туюлади. Мавзу нарса ва вазиятлар кўчирмаси орқали эмас, бадий-эстетик ва пластик ранг-баранглик эвазига қурилган. Яъни ҳаётдан кўчирилмай, образ қиёфасида ҳаётга олиб кирилган.

Алишер Мирзо асарларини тушуниш узоқ ва муттасил идорки талаб қилади. Эҳтимол, аксарият томошабинлар бу асарларнинг бадий-эстетик маъноси тез қаҳмаслиги мумкин. Чунки томошабин диди ва муяссига салом бермоқчи бўлгандай қад ростлаган. Ана шундай руҳ рассомнинг Исфохон шаҳрини акс эттирувчи асариди ҳам ўз ифодасини топган. Картинада ҳашаматли бино уруш ва оёсийишалик белгиси сифатида кўзга ташланиб, ўртада тинчлик фаришаси тасвирланган. Мақсад гириҳ ва ислимий услублар жозибаси орқали Буюк Ипак йўлининг инсоният тарихидаги аҳамиятини кўрсатиш бўлган.

Муҳими, рассом дунёнинг жуда кўп мамлакатларида шахсий кўргазмалар ташкил қилиб, борган жойидан бўш қайтмаган. У нимани қаерда ва қачон кўрмагани, доимо ўша жойларнинг бугунги кўриниши ва одамларнинг яшаш шароити, турмуш тарзлари асарларида муҳрлашга

Тилаб МАХМУДОВ, фалсафа фанлари доктори

Пўлат САИДҚОСИМОВ, Ўзбекистон халқ артисти

ХАЙРЛИ ИШЛАР МУҚАДДИМАСИ

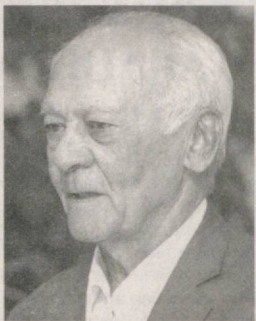
Истиклол йилларида юртимизда янги ва яхши анъаналар, эзгуликлар кўпайиб, халқимиз турмуш тарзининг янада яхшиланишига, одамлар ўртасида меҳр-оқибат ришталарининг мустаҳкамланишига хизмат қилмоқда. Кириб келатган ҳар бир йилнинг номлашини ана шундай эзгу анъаналардан биридир. Ўтган даврда йилларга қандай ном берилган бўлмасин, ҳар бири чуқур маъно ва мазмун касб этиб келмоқда. Узоққа бормай, бугунги кунимизга назар ташлайлик. Соғлом бола йили деб ном олган 2014 йилда қанча олижаноб ишлар амалга оширилди. Соғлом болани тарбиялаб етиштирадиган оилани мустаҳкамлаш, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш, аёлларнинг меҳнатини енгиллатиш, оналар ва болаларнинг соғлигини мустаҳкамлаш каби кўплаб кенг қўламли тadbирлар амалга оширилдики, уларнинг барини таърифлаш мушкул. Зеро, соғлом бола ва мустаҳкам оила соғлом келажак пойдевори эканини назарда тутадиган бўлсак, бу йил ва истиклол йилларида халқимиз соғлиги йўлида амалга оширилган ишлар залворини кўз ўнгимизда аққол намойён бўлади.

Кўни-кеча Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганнинг 22 йиллигига бағишланган тантанали маросимда кириб келатган 2015 йил Президентимиз томонидан "Кексаларни эъзозлаш йили" деб эълон қилиниши ниҳоятда улуг иш бўлди. Бу ном халқимизнинг миллий менталитетидан, одамларга муносабатидан, ички маданиятидан келиб чиққан ҳолда ниҳоятда ўйлаб қўйилган. Қайси ўзбек хонадонига қадам қўйманг, ёши улуг отахону онахонларнинг ҳурмат-иззатда яшаётганига ғувоҳ бўласиз.

Неча-неча асрлардан буён ўзбек хонадонининг файзу баракаси шу уйда истикомат қилувчи қарияларга муносабат ва уларнинг дуойи фотиҳаси билан белгиланган. Бугунги барча ютуқларимизда ҳам катта авлод вакиллари катта хизмати борлигини яхши биламиз. Кексаларни эъзозлаш, уларнинг оғирини енгил қилиш, авайлаб-асраш ҳар бир ўзбекнинг маънавий эҳтиёжига айланган бежиз эмас.

Мустақиллик йилларида фахрийларнинг ҳурмати нийим жойига қўйиб, ҳар бир кекса одамнинг юрагига йўл топиш, рағбатлантириш борасида кўп хайрли ишлар амалга оширилди. Шу сабабли ҳам бугун мен каби ёши катта санъаткорлар халқимиз маданияти ва маънавиятини янада юксалтириш йўлида изланишда давом этмоқдалар. Йилнинг номи эшитиб қурсанг бўлиб кетдим. Чунки яқинда студиямизда суратга олиш учун бир сценарийни ўқиб чиққандим. Таниқли ижодкор Фафур Шермухаммад қаламига мансуб бу сценарий воқеалари айна "Кексаларни эъзозлаш йили"га мос келади. Агар шу ишмиз амалга ошиб, юртимизда истикомат қилаётган ёшу қарининг кўнглига ёққили кино асари яратолсак, томошабин олдидаги бурчимизни бир қадар бажарган бўлардик.

Кириб келатган йилнимизни кексаларнинг дуосини олиш билан бошласак, ўйламанки, барча ишларимиз хайрли бўлиб, орзу-ниятларимиз ушалишига йўл очилади.

Дил изҳори

Ортик ФАЙЗУЛЛАЕВ, Ўзбекистон халқ устаси

ИЖОДКОР ҚАЛБИ ҚАРИМАЙДИ

Ниҳоятда етаетган йил ҳаёт дафтарига кўп яхши хотираларни битди. Мамлакатимиз мустақиллигининг 23 йиллиги арафасида ташкил этилган қатор кўргазмаларда иштирок этдим. Шу баҳона кўллаб томошабинлар билан юзлашдик, дилдан суҳбат қурдик. Уларнинг нигоҳида хайратни, камтарона ижодимга бўлган ҳурмат ва эътиборни ҳис этдим. Бундай учрашувларнинг ўз зами, фалсафаси бор экан. Беихтиёр ижод йўлига назар ташладим, эришилган натижаларнинг олдиндаги вазифаларни сарҳисоб қилдим.

Ҳарим асрдан ошқ ижодий фаолиятим давомидида юздан ортиқ республика ва халқро кўргазмаларда иштирок этдим. Қирққа яқин маданий, маърифий биноларни безаш насиб этди. Бугун гўзал пойтахтимиз кўчаларини кезарканман, амалга оширилган бунёдкорлик ишларида меннинг ҳам камтарона ҳиссам борлигидан мамнунман. "Ўзбекистон" халқро анжуманлар саройи, Театрийлар тарихи давлат музейи, Миллий либослар галереяси каби муҳташам бинолар-

даги ўймакорлик ишларим қалбимга ғурур бағишлайди.

Дарҳақиқат, истиклол даврида хунарманд усталар кўксига шамол теғди. Ҳукуматимизнинг фармон ва қарорлари эмин-эркин ижод қилишимиз учун барча шароитларни муҳайё қилди. Мени қувонтирган нарса шуки, Тошкент ёғоч ўймакорлиги мактаби ўзининг кўп йиллик анъаналарини сақлаб қолишга эришди. Шогирдларим, янги авлод усталари ушбу мактаб ишини давом эттиришга муносиб ҳисса қўшаётди. Улар орасида ҳозирда етмиш ёшга қарашли бўлган, Халқ устаси унвони, юртимизнинг юксак ордени ва медалларига сазовор бўлганлари бор. Ёшлигида ёғоч ўймакорлигини ўрганаман, деб келган шогирдларнинг ўзи бугун устоз даражаси етишганига ғувоҳ бўлиш ҳам катта бахт экан.

Айни дамда саксон бир ёшга қаршилаб, кексалик гаштини сураётган бахтли инсонларданман. Муҳтарам Юртбошимиз 2015 йилни "Кексаларни эъзозлаш йили" деб эълон қилганликларини эшитиб, янада қувондим. Катта авлод ижодкори сифатида ҳозирданок масъулият-

ни ҳис қилиб турибман. Фикримча, ижодкор учун ёшнинг аҳамияти йўқ. Чунки у қалби билан ишлайди. Қалб эса қаримайди... Демокриманки, инсон кексалик чоғида ҳам фаоллиги ва ишжода билан кўп нарсаларга эришиши мумкин. Шундай ишжода ҳозир юрагимда жўш урмоқда, янги-янги ижод намуналарини яратиш истаги уйғонмоқда.

Устозлик фаолиятим давомидида турли вилоятлардан шогирдлар йиғиб, ўз йўлларини топишларига кўмак бердим, ҳамиша қадимги анъаналардан фойдаланган ҳолда меҳнат қилишларини талаб қилдим. Бир сўз билан айтганда, шогирд тайёрлаш халқ усталарининг зиммасига катта масъулият юклайди. Ўзимиздаги бор билим ва тажрибани ёшларга етказишни бурчим деб биламан.

Муниса АЛИЕВА ёзиб олди

МИЛЛИЙ МЕРОСИМИЗ ЭЪТИРОФИ

Шу йил 24-28 ноябр кунлари Париж шаҳрида ЮНЕСКОнинг "Номоддий маданий мерос бўйича ҳукуматлараро кўмитаси"нинг навбатдаги 9-сессияси бўлиб ўтди.

Унинг ишида дунёнинг 161 мамлакатидан вакиллар қатнашди. Сессияга тақдим этилган "Инсониятнинг номоддий маданий мероси" Репрезентатив рўйхатига киритилган 46 номзод орасида Ўзбекистон томонидан тақдим этилган "Аския — ўзбек халқи сўзасолиқ санъати" ҳам ушбу рўйхатдан ўрин олди. Бу қувончли воқеа сўнгги йилларда халқимизнинг номоддий маданий меросини муҳофаза қилиш, асраш ва тарғиб этиш борасида олиб борилган ишларнинг самараси, ўзбек халқининг анъанавий маданиятига бўлган қизиқиш ва эътироф намунаси.

Аския дунё халқлари ичида фақатгина ўзбекларга хос бўлган миллий санъатдир. У халқ оғзаки ижодининг бир тури, анъанавий қизиқчиликнинг таркибий қисми бўлиб, кенг тарқалган томоша жанри. Сатир-юмор асосига қурилган аския неғизда сўз уйинлари, қочиримлар, чандишлар, кинолар, муболағалар ётади. Аския фикрлаш мусобақасидан иборат сўз санъати ҳамдир.

Мазкур санъат тури Ўзбекистоннинг Фарғона водийси ва Тошкент вилоятида санъат даражасига кўтарилган. Бинобарин, унинг асосий широкчилари бўлиш Фарғона водийси аҳолиси аския томошаларида фаол қатнашиб келишган. Аския айнан ушбу масканда шаклланиб, ривож топган ва республикамизнинг бошқа вилоятларига тарқалиб, халқ оғзаки ижодиётининг оммавий жанрига айланган. Бу санъат авлоддан-авлодга устоз-шогирд анъаналари

воситасида, асосан, оғзаки равишда ўтиб келмоқда. Аскиячидан ҳозиржавоблик, зийраклик ва донишмандлик, шу билан бирга, сўз бойлиги, бадий-эстетик дид талаб этилади. Соф фикрлар курашидан иборат бўлган бу айтишуви киши руҳига, тасаввур ва тафаккурига тез таъсир этади. Кескин, айна пайтда беғараз қўл билан сугорилган баҳслару бир тарафнинг ғалабаси билан тугайди. Сўзлар қанчалик аниқ, равшан, жанангли айтилса, жумлалар қисқа, пухта тузилса, пайвор мазмунни эшитувчиларга шунчалик тез етиб боради.

Аскиячи пайвор мазмунига, воқеаларга, фактларга бевосита оид фикрларини дарҳол топа олиш қобилиятига эга бўлиш шарт. Ушбу санъатнинг характерли хусусияти унда бир неча маънони англатувчи, кўнма маънолар берувчи ўйноқи ибора ва сўзларни ишлатиб, сўз уйинлари қила билиш билан белгиланади. Аския пайворини сюжетли бадий асар ҳисобланади. Қатнашчилар мавзу доирасидан четга чиқмайди. Аскияда "Ўхшатдим", "Бўласизми", "Гулмисиз, райхонмисиз", "Бедана", "Билганлар, билмаганлар" каби анъанавий пайворлардан ташқари, замонавий "Ойла", "Кино", "Дорбозлик", "Тўй", "Келин тушириш", "Қурилиш", "Футбол", "Қўшиқ", "Шаҳар ва қишлоқ", "Ашула" каби пайворлар кенг қўлланади. Анъанавий (маиший) ва саҳ-

навий аския ноямандларидан Юсуф қизик Шакаржон, Усмоққори Раҳимбеков, Ижрокўмбува, Ғойиб ота Тошматов, Турсунбува Аминов, Абдулҳай Махсум Қозоқов ва бошқалар номи халқимиз ҳурмат билан тилга олади. Ўтмишда аския ижрочилари орасида етук созанда, хонанда, актёр ва бастакорлар ҳам бўлишган. Расулқори Мамадалиев, Ғанижон Тошматов, Зайнобид-

Ўзбекистон ва жаҳон

дин ва Мадаминжон Юсуповлар (Юсуфжон қизик ўғиллари), Юнусқори Юсупов, Соиб Хўжаев, Абдулқосим Тўйчиев қабиладарни кўпчилик яхши танийди. Аскиячилар пайворларида ҳаётимиздаги ижобий томонлар, воқелигимизнинг ютуқлари, халқлар ўртасидаги дўстлик, қардошлиқ улуғланади, янги-янги урф-одатлар, маросимлар тарғиб қилинади. Бу ноёб санъат турини асраш ва тарғиб қилиш ҳамда келгуси авлодларга етказишда аскиячилар жамоалари ва ғурухлари, жумладан, Кўқон аскиячилар клуби Жўрахон Пўлатов ва Ақромжон Анваров

бошчилигида, Марғилонда Мамасидиқ Шираев, Андижон вилояти Хонобод шаҳрида Муҳиддин Султонов, Асакада Жумавой Хурамов, Қорасувда Қахрамон Абдувоҳидов раҳбарлигида фаолият юртимокдалар. Профессоронал ва хаваскор йўналишдаги ижрочилар — Хотамжон Тешабоев, Баҳодиржон Шокиров, Содиқжон Ҳасанов, Мансуржон Охунов ва бошқалар аскияни оммага етказиш ишига ҳисса қўшмоқдалар.

Аскиячилик санъатини янада ривожлантириш, унинг бий ҳазинасидан кенг халқ оммасини баҳраманд этиш мақсадида юртимизда кўрик-танловлар ўтказиб келинади. Анъанага кўра навбатдаги кўрик-танлов шу йил Кўқон шаҳрида ўтказилди. Истиклол туфайли Наврўз ва Мустақиллик байрамларида аскиячилар чиқишлари, Тошкентнинг истироҳат боғларида аския кечалари ва байрамлари, Хонобод шаҳрида май кунлари Соиб Хўжаев хотирасига бағишлаб "Аския кунлари", Марғилоннинг марказий истироҳат боғида ҳар йили ёз фаслида катта "Аския байрамлари" мунтазам равишда ўтказилмоқда. Республикаимиз телеканаллари орқали "Аския" филмлари ва кўрсатувлари намойиш этилмоқда.

Халқимизнинг миллий ўзлигини кўрсатадиган номоддий маданий мерос дурдоналаридан бири ҳисобланган аския санъатини асраш ва кенг ривожлантириш миллий маданиятимизни жаҳон миқёсида кенг тарғиб этиш ҳамда баркамол авлодни тарбиялаш ишига хизмат қилади, деган умиддамыз.

Рустамбек АБДУЛЛАЕВ, санъатшунослик фанлари доктори

ТАБИАТ ШАЙДОСИ

Ўзбекистон замонавий тасвирий санъати ривожига катта ҳисса қўшиб келатган моҳир мусаввир, устоз педагог, Ўзбекистон халқ рассоми Янис Салпинкиди етмиш ёшга тўлди. Шу муносабат билан Бадий академиянинг кўргазмалар залида рассомнинг икки юздан зиёд асарлари жамланган кўргазма очилди.

Я.Салпинкиди ижод қилш билан бирга умрининг қирқ йилдан ортигини шогирдлар тайёрлашга бағишлади. Юртимизда ва чет элларда ўтказилган кўргазмаларда мунтазам қатнашиб келган бирга ва услубларда ижод қилади. Рассом турли жанр ва услубларда ижод қилади. Аксарият асарларида фалсафий рух уфуриб туради. "Ҳожикент", "Чорбоғ", "Оқтошда баҳор", "Эски шаҳарда куз" сингари асарларида юртимиз табиати ҳаққоний тасвирланган бўлса, "Гулчилар", "Қишлоқлик сохибжамол", "Чўмилиётган аёллар" туркумида аёл гўзаллиги содда, самимий акс эттирилган. Унинг натюрморт ва портрет жанридаги ишларида ҳаётдан завқланиш ҳисси намойён.

— Янис асарларидан бир олам таассурот олдим, — дейди Ўзбекистон халқ рассоми Жавлон Умарбеков. — У табиати севади. Шу туфайли она табиятимиз унинг ишларида бор гўзаллиги билан намойён бўлади. Янис меҳнаткаш рассом, фидойи устоздир.

— Ҳар ўн йилда ижодий ишларимни томошабинлар эътиборига ҳавола этиб, уларнинг фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашиш менга ёқади, — дейди кўргазма муаллифи. — Экспозициядан ўрин олган барча ишларимда оламга, ҳаётга, одамларга муносабатим муҳассас. Хали янги ғояларим кўп. Насиб этса, шундай давраларда муҳлисларим билан яна учрашамиз, деган умидим бор.

Мунира РАМАЗОНОВА

ОНА ЮРТ ТАРАННУМИ

Ватан, муҳаббат ва эзгу инсоний фазилатлар барча замон ва халқлар адабиётида етакчи, доимий мавзу бўлиб келган. Юрти ва халқи олдида ўзини бурчли, деб билган ижодкор борки, аини мавзуларда қалам тебратганда истеъдоди кучини имкон қадар тўлатиб сафарбар этишга, мисраларига даъваткор оҳангни сингдиришга интилади. Чунинчи, Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзанинг "Ўзбекистон" нашриёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган "Айтгил, дўстим, нима қилдик Ватан учун?!" номли янги шеърлар тўплами илк саҳифасидаги ушбу мисралар китобнинг мазмун-мундариғи ва ундаги шеърлар пафосига ишора қилади, десак янглишмаймиз:

Бошинг эгиб, таъзим айла, шукрона айт,
Сени гўлдек эркалаган чаман учун.

Китобдан яхши дўст бўлмас

Осмонларда юрган бўлсанг, тупроққа қайт,
Айтгил, дўстим, нима қилдик Ватан учун?!

Ватан қорига камарбасталикка чорлаган шеърлар, шонли юртнинг нурамас қалъа-ю кўрғонлари, "асал ҳаволари", юлдузлар сочилган қир-адирлари — она диёр манзаралари чирилган манзумалар ушбу тўпلامнинг бадиий, тарбиявий салмоғини, муҳими, таъсир кўрсатув қувватини белгилайди. Оғоҳликка, ҳушёрликка даъват этган мисралар эса тўпلامдаги асарларнинг долзарблигини таъминлаган.

Тўпلامдаги бир қатор лирик шеърлар инсоний туйғулarning энг соҳири — муҳаббат талқинларига бағишланган. Бу мавзуда ҳам шоир лирик қаҳрамони дил изҳори табиий, самимий:

Оқшом юлдузларни ҳилол уйғотар,
Дарё тўққилларини шамол уйғотар,
Қайдасан, эй шамол олиб кетган гул?..

"Айтгил, дўстим, нима қилдик Ватан учун?!" китоби нашрига А.Бобониезов муҳаррирлик қилган.

қилгач, муаллифнинг барча ёшдаги шеърят ихлосмандлари учун қалам тебратишига, ҳар бир жанрда маҳоратни намойиш этишига амин бўласиз. Айниқса, тўпلامдаги Рўдакий, Ганжавий ва Ҳофиз Шерозидан тортиб Ҳамид Олимжон ва Миртемир ғазалларига боғланган муҳаммаслар шундан далолатдир. Дарвоқе, академик Бахтиёр Назаров "Оқтовнинг оққўнгил шоири" сарлавҳали сўзбошида ёзганидек, "Олқор Дамин ХХ аср ўзбек шеърятининг янги — бармоқ шакилига ҳам, узок асрлик поэтик анъанамиз — аруз шакли ва ғазал жанрига ҳам эмин-эркин мувожаат этади. Ўнлаб ғазаллари, муҳаммасларида мумтоз шеърятимизнинг илгор анъаналарини давом эттиришга, уларни янада бойитишга ҳаракат қилади".

Тўпلامдаги "Шам айтар...", "Шоир", "Булоқ-жон", "Қишлоқ оқшоми" каби шеърлар кўнгил-га қўшиқдай оқиб киради. Бу каби шеърлар китобда талайгина.

Шеърят ихлосмандлари Олқор Даминни болалар адабиётининг оқсоқол вакилларида, деб билмашди. Аммо қирқ йиллик ижодий изланишлар сарҳисоби бўлган маъруз тўпламни мутолаа

Анри Матисс. «Гул баъзи»

МАСАЛДАН МАСАЛГА

Янги нашр

Масалнинг илк гўзал намуналарини Эзоп ижоди билан боғлашди. Ўзбек мумтоз адабиёти дурдоналари орасида ҳам ижтимоий борлиқни мажозий шаклда акс эттирган бундай асарлар талайгина. Бу анъаналар кейинги даврларда ҳам давом эттирилди.

Замонавий ўзбек адабиётини Сами Абдуқадир, Ямин Қурбон ва Мухтор Худойкулов сингари таниқли адиблар масал жанрининг ривожига муносиб хисса қўшган. Яқинда "Наврўз" нашриёти томонидан чоп этилган Мухтор Худойкуловнинг "Масаллар" номли китоби фикримизга бир далилдир. Унда масалчи шоирнинг шеърини йўлда ёзилган асарлари жамланган. Қўйда ушбу китобдаги масаллардан айрим намуналар эътиборингизга тақдим этилаётир.

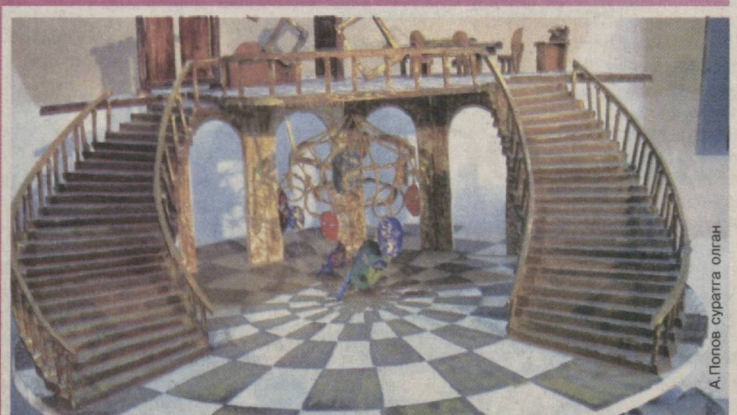
Мухтор ХУДОЙКУЛОВ

ИККИ КИТОБ

Иттифоқо бир кун китоб жавонида
Икки китоб учрашиб қолди,
Қалин, оғир китоб ўзин ёнида —
Эскироқ китобни кўриб сўз олди:
"Вой-вуй, мунча қариб, эзилмасанг-а?
Туркингини қарагин, бўлмайдиган таниб.
Ҳеч кимса қайрилиб боқарми сенга,
Юрибсан-да сен ҳам китобман деб.
Бизга тенглашишга ким қўйибди, бе-е...
Номинг борми ўзи, айт-чи!"
— "Алифбе", —
Дек жавоб берди ҳалиги китоб.
Ҳамроҳи негадир жим қолди шу тоб.

НОГОРА ВА ҚАЛАМ

Ногора бир кун Қаламга деди:
— Қошки сен ҳам мендай бўлсанг эди.
Гумбуллаб, тарақлаб чалинганим чоғ,
Ҳатто менга қараб ташлашар оёқ,
"Қирт-қирт" ёзиш билан бандсан,
жикқарча,
Қисматинг шу экан, иложинг қанча?
— Ичинг бўшлиғи-чун ейсану таёқ,
Оламга соласан тумтароқ —
Дек қалам унга жавобин деди.
Қошки ногоралар тушунса эди....

БЕЗАКЛАР НАМОЙИШИ

Республика Ёш томошабинлар театри фойеида театр расноми, Миллий расомлик ва дизайн институти доценти Аҳмаджон Оринов ва шогирдлари асарларидан иборат кўргазма очилди.

Кўргазмадан асосан А.Ориновнинг 60 дан ортиқ саҳна асарларига ишлаган безак эскизлари ва юртимизнинг гўзал табиат манзаралари ўрин олган.

Экспозицияда, шунингдек, расом шогирдларининг турли мавзуларда яратган саҳна безаклари эскизларини кўриш мумкин. Масалан, Камола Эгамованинг "Жизел" операсига ишлаган учта саҳна безаги, Зилола Наимованинг "Аида" операси учун тўртта эскизи ва макети, Даврон Рустамовнинг "Спартак" асари учун ишлаган бешта саҳна эскизи ва макети, Доно Ганиеванинг "Ревизор" комедияси, Шохиста Оқмирзаеванинг "Шекспир" асари, Лайли Абдумаликованинг "Гамлет" трагедияси учун яратган асарлари томошабин маънавий дунёсини бойитишига шубҳа йўқ.

Тўлқин АҲМЕДОВ

Гул кўп, чаман кўп

ЖАҲОН АДАБИЁТИ ЯНГИЛИКЛАРИ

УИТМЕННИНГ НОЁБ ШЕЪРИ

Вашингтондаги Конгресс кутубхонасида америкалик машҳур шоир Уолт Уитмен қаламига мансуб ноёб шеър аниқланди. 1842 йил "New Era" газетасининг 23 июн сонидида чоп этилган ушбу ижод намунаси Уитменнинг илк назмий асарларидан бири саналади. "Табиат шоири Брайантга" номли сарлавҳа билан бошланувчи шеър таниқли романтик-шоир Уильям Каллен Брайантга бағишланган. Небраска университети олими Венди Кацингнинг фикрича, илгари маълум бўлмаган бу шеър Уитмен поэзиясининг шаклланишини, бу жараёнда замондош шоирлар таъсирини ўрганиш имконини беради.

МАШҲУРЛАР ХОТИРАСИГА

Мексиканинг Гвадалахара шаҳрида XXVIII Халқаро китоб ярмаркаси бўлиб ўтди. Қирқдан ошди мамлакатдан икки мингга яқин нашриёт иштирок этган ушбу анжуман китоб бозоридида энг сўнгги ютуқлар намойишига айланди. Кўргазма бир миллионга яқин адабиёт шинавандаларини, қўллаб-таъкидлаш ижодкорларини жалб этди. Тадбир доирасида Габриэль Гарсиа Маркес, Октавио Пас ва Хулио Кортасар каби машҳур ёзувчилар хотирасига бағишланган ижодий кечалар ҳам ўтказилди.

ЭРКАКЛАР НИМАНИ ЎҚИЙДИ?

Буюк Британия аҳолисининг адабиётга бўлган қизиқишини ўрганиш мақсадида ўтказилган сўнгги ижтимоий сўров натижалари қутилмаган янгиликка айланди. Маълум бўлишича, британиялик эркекларнинг аксар қисми аёллар қаламига мансуб адабий асарларга мутлақо бефарқ. 90 фоиз эркеклар муқовадга аёл муаллиф исмини кўриб қитобни эътиборсиз қолдиришади. Эркекларнинг аксар қисмини китоб қачон чоп этилгани ҳам қизиқтирмайди. Улар, асосан, асарнинг жанри ва сюжетига эътибор қаратишади. Британиялик аёлларнинг салмоқли қисми эса янги нашрларни мутолаа қилишни хуш кўриши аниқланди.

МУТОЛАА КУЧАЙДИ

Хитойнинг Чунин шаҳрида китоб савдосининг антика кўриниши ўйлаб топилди. Унга кўра харид чоғида китоблар сонига эмас, балки уларнинг умумий вазнига эътибор қаратилмоқда. Мисол учун 500 грамм оғирликка эга китоб 11 юандан бошланиб, 25 юангга қадар баҳолашни мумкин. Табиийки, янги савдо усули китоб нархини арзонлаштиришга имкон бермоқда. Мутахассисларнинг фикрича, бу ёшлар орасида китоб мутолаасига бўлган қизиқиш янада оширади. Маълумот ўрнида айтиш жоизки, Хитой энг кўп китоб ўқилувчи беш мамлакатдан бири ҳисобланади.

МАРКЕС МУКОФОТИ ТОПШИРИЛДИ

Колумбияда Габриэль Гарсиа Маркес номидаги халқаро мукофот таъсис этилганидан адабиёт ихлосмандларининг хабари бор. Йилнинг энг фаол ёзувчиларига топширилиши лозим бўлган ушбу мукофотнинг дастлабки соҳиби аниқланди. Танловда жами бир юз йигирмадан ортиқ ижодкор қатнашиб, улар орасида Эктор Манхарес, Оскар Сипан, Александр Самбра каби таниқли ёзувчилар ҳам бор эди. Хайбат аъзоларининг ҳулосасига кўра аргентиналик адиб Гиермо Мартинес Маркес номидаги халқаро мукофотнинг биринчи эгасига айланди. У мукофотни Колумбия президенти Хуан Мануэль Сантос қўлидан қабул қилиб олди.

ТОЛСТОЙ ИЖОДИ ИНТЕРНЕТДА

Интернет тармоғида илк бор Лев Толстой асарларининг тўлиқ тўплами эълон қилинди. Буюк ёзувчи номидаги давлат музейи сайёҳаракати билан тўқсонга китобнинг рақамли нусхаси яратилди ва ягона дастурга жамланди. Ёзувчининг қўналлик ва қайдлари 132 томни, мактублари 34 томни ташкил этгани эътиборга лойик. Машҳур роман, ҳикоя ва қиссалар билан бир қаторда, Толстойнинг ёшлик йилларидаги адабий тажрибалари, турли мавзулардаги мақола ва пиесалари ҳам ўқувчилар эътиборига ҳавола этилган.

КЎНГИЛ ҚЎШИҒИ

Чироқлар тун сабаб яралган мисол,
Шоир ҳам яралмас ўзидан ўзи:
Зулмат деб аталган зулматни бедор
Ёқувчи нур эрур шоирнинг сўзи.

Ҳа, яхши шоир нафақат ўз сўзи билан зиё тарқатувчига айланади, балки китобхон кўнглида, шурида рангин ва самимий туйғулларини уйғотди, уни мушоҳадага чорлайди...

Яқинда таниқли шоир Олқор Даминнинг "Наво" номли шеърлар китоби "Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси бош таҳририяти томонидан чоп этилди. Тўпладан уч юзга яқин асар жой олган бўлиб, уларнинг аксариятини ғазаллар, муҳаммаслар ва тўртликлар ташкил этади.

Шеърят ихлосмандлари Олқор Даминни болалар адабиётининг оқсоқол вакилларида, деб билмашди. Аммо қирқ йиллик ижодий изланишлар сарҳисоби бўлган маъруз тўпламни мутолаа

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти бўш (вакант) ўринларга кафедралар бўйича кафедра мудирини, доцент, катта ўқитувчи, ўқитувчи лавозимларига танлов эълон қилади.

"Маданият ва санъат муассасаларини ташкил этиш ва бошқариш" кафедраси мудирлигига, "Муеиқали, драматик театр ва кино санъати" кафедрасига доцент (1), "Халқ ижодиёти ва анъанавий қўшиқчилик" кафедрасига доцент (1), "Эстрада ва оммавий томошалар санъати" кафедрасига катта ўқитувчи (1), "Саҳна нутқи" кафедрасига ўқитувчи (1), "Тиллар ва адабиёт" кафедрасига ўқитувчи (1).

ТАНЛОВДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ҚЎЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАР ТАҚДИМ ЭТИЛИШИ ЛОЗИМ:

- ректор номига ариза;
- ишловчининг шахсий варақаси;
- маълумоти, илмий даражаси, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари;
- паспорт нусхаси;
- илмий ишлар рўйхати (илмий котиб томонидан тасдиқланган ҳолда);
- малака оширилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси;
- меҳнат дафтарчасининг нусхаси.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой муддатда қабул қилинади.

Манзил: 100164, Тошкент шаҳар, Яланғоч даҳаси, 127-а уй.
Телефонлар: 230-28-02, 230-28-11.

ЁНГИНДАН САҚЛАНИНГ!

Юртимиз фуқароларини ҳамда давлат мулкни асраб-авайлаш, турли тажовузлар ва офатлардан ҳимоя қилиш ҳар биримизнинг бурчимиздир. Айниқса, олов — тилсиз ёвнинг вайронкор кучи ҳақидага тўла тасвирланган эмас. Айни ёнгинлар сабабли ҳар йили дунё бўйлаб минглаб одамлар бошпанасиз қолади, кўплар саломатлигидан айрилади, бировлар ҳаётдан бевақт кўз юмади. Ишлаб чиқариш корхоналари ва турли ташкилотлар биноларида содир бўладиган ёнгинлар эса кишиларнинг самарали меҳнат фаолиятига зарар етказиб, шу орқали иқтисодиётга ҳам салбий таъсир кўрсатади.

Қўпчилик текширувлар натижасида шу нарсалар

га амин бўлишмоқдаки, уй бекалари хоналарни табиий газда ишлайдиган ошхона газ плиталарини ёқиб қўйиб орқали иситишмоқда. Айниқса, кечаси ёқилган ҳолда қолдирилган газ плитаси ўт олишига асосий сабаб бўлади.

Ёш болаларни қаровсиз қолдириш ҳам аҳоли турар-жойларида ёнгинга олиб беришчи сабаблардан бири ҳисобланади. Бола, келивчи, бола-да, қаровсиз қолдирилса, ўзича гўгурт ўйнаши, электр асбобларини ишлатиб қўриши мумкин. Табиийки, ёш бола ўз ишининг оқибатини тўла тасаввур қилолмайди. Шу сабабли, ота-оналар фарзандларини оловдан эҳтиётлаш билан бирга, ёнгин хавфсизлиги қоидаларини ҳам ўргатиб боришса, мақсадга мувофиқ бўларди.

М.ПҲЛАТОВ, М.РИСБЕКОВ, Х.КАЙКУЛОВ,
ёнгинга қарши кураш хизмати ходимлари

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ҲОМИЙ:
"МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ"
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston
adabiyoti va san'ati

Манзил: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93
Электрон манзил: info@uzas.uz, uzas@mc.uz

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42
Санъат бўлими: 233-56-40
Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Бош
муҳаррир
Сирожиiddин
САЙИД

Таҳририятга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтариб берилмайди.
Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқлангани мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Гулҳебра УМАРОВА
Саҳифаловчи — Зафар РҲЗИЕВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 19.58

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йили 0283-рақам
билан рўйхатга олинган. Адади — 7603 Буюртма Г — 1257. Ҳажми — 3 бош табиқ А-2.
Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 4 5

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ.

СОТУВДА НАРХИ
ЭРКИН.

ISSN 2183-634X

